

Vlaams
Parlement

ingediend op **536** (2020-2021) – Nr. 3
23 november 2020 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering
van het Vlaamse Coronabeleid
uitgebracht door Koen Daniëls, Loes Vandromme en Hannelore Goeman

over de evaluatie en verdere uitvoering
van het Vlaamse coronabeleid
in het beleidsdomein Onderwijs en Vorming:
secundair onderwijs

Samenstelling van de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid:

Voorzitter: Björn Rzoska.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Marius Meremans, Wilfried Vandaele, Karl Vanlouwe;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Jo Brouns, Loes Vandromme;
Freya Saeys, Willem-Frederik Schiltz;
Celia Groothedde, Björn Rzoska;
Hannes Anaf.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Lorin Parys, Tine van der Vloet;
Yves Buysse, Immanuel De Reuse, Stefaan Sintobin;
Katrien Schryvers, Peter Van Rompuy;
Sihame El Kaouakibi, Maurits Vande Reyde;
Ann De Martelaer, Jeremie Vaneeckhout;
Hannelore Goeman.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

Documenten in het dossier:

536 (2020-2021) – Nr. 1 en 2: Verslagen van de hoorzitting

INHOUD

I.	Uiteenzetting door Bart Schepens, directeur, Heilig Hart, Bree	5
1.	Situering van de eigen school	5
2.	COVID-19-traject	5
2.1.	Lockdown en afstandsonderwijs	5
2.2.	Opening van de scholen	7
2.3.	Clusterbesmetting	8
3.	Bezorgdheden	9
II.	Uiteenzetting door Ludo Elsen, coördinerend directeur, en Eva Kuijpers, adjunct-coördinerend directeur, Spectrumcollege, Beringen	9
1.	Katholiek Onderwijs Beringen en Lummen	9
2.	Context en COVID-19-cijfers	10
3.	Positief?	10
4.	Negen topics	11
4.1.	Scholen open	11
4.2.	Afstandsonderwijs	11
4.3.	Maatregelen en richtlijnen	12
4.4.	Meer autonomie, decentralisatie en verantwoordelijkheid voor lokale besturen en directies	12
4.5.	Leerachterstand	12
4.6.	Kwetsbare leerlingen	13
4.7.	Middelen	13
4.8.	Beleidsvoerend vermogen	14
4.9.	Specifieke vragen voor het basisonderwijs	14
III.	Uiteenzetting door Christine Hannes, directeur, GO! Spectrumschool, Deurne	14
1.	Voorstelling school	14
2.	Lockdown	16
3.	Heropstart mei 2020	17
4.	Heropstart schooljaar in september 2020	18
5.	Wat heeft men geleerd?	19
6.	Knelpunten	19
IV.	Vragen van de leden	21
1.	Vragen van Sihame El Kaouakibi	21
2.	Vragen van Elisabeth Meuleman	22
3.	Vragen van Hannelore Goeman	22
4.	Vragen van Kim De Witte	24
5.	Vragen van Koen Daniëls	25
6.	Vragen van Jan Laeremans	26
7.	Vragen van Loes Vandromme	27
8.	Vragen van Kathleen Krekels	28
9.	Vragen van Katrien Schryvers	29

V.	Antwoord van Christine Hannes	29
VI.	Antwoord van Eva Kuijpers.....	31
VII.	Antwoord van Ludo Elsen	32
VIII.	Antwoord van Bart Schepens	33
	Gebruikte afkortingen	36

Bijlagen: zie [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op vrijdag 23 oktober 2020 hield de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid een hoorzitting over de evaluatie en verdere uitvoering van het Vlaamse coronabeleid in het beleidsdomein Onderwijs en Vorming: secundair onderwijs. De sprekers waren:

- Bart Schepens, directeur, Heilig Hart, Bree;
- Ludo Elsen, coördinerend directeur, Spectrumcollege, Beringen;
- Eva Kuijpers, adjunct coördinerend directeur, Spectrumcollege, Beringen;
- Christine Hannes, directeur, GO! Spectrumschool, Deurne.

De bijlagen zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

Het Uitgebreid Bureau van 27 mei 2020 besliste een themadebat te houden, conform artikel 78 van het Reglement, met het oog op de evaluatie van het Vlaamse coronabeleid en het uitzetten van een postcoronatraject. Om dit themadebat voor te bereiden werd de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid opgericht. Deze commissie ad hoc zal een maatschappelijke beleidsnota opstellen die, naast de probleemstelling, een langetermijnvisie inhoudt en verduidelijkt wat men er in de lopende zittingsperiode aan wil doen, na hoorzittingen met experts en vertegenwoordigers van de diverse betrokken sectoren. Met het themadebat wordt beoogd om enerzijds een evaluatie op te maken van de voorbije coronacrisisperiode, met als bedoeling hieruit de nodige lessen te trekken voor de toekomst, en anderzijds een eerste aanzet te geven voor een postcoronatraject.

I. Uiteenzetting door Bart Schepens, directeur, Heilig Hart, Bree

Bart Schepens heeft het over de lockdown vanaf maart 2020 in zijn school, het afstandsonderwijs, de opening van de scholen vanaf 1 september 2020, zijn ervaring met een clusterbesmetting, en de aanpak en de reglementering daarrond.

1. Situering van de eigen school

Het Heilig Hartinstituut behoort tot de scholengemeenschap Sint-Michiel. Daarin zitten verschillende scholen in het noordoosten van Limburg, drie scholen in Bree, een school in Peer en een school in Bocholt. Het is een grote autonome middenschool, enkel voor eerstegraadsleerlingen. De leerkrachten zijn heel specifiek opgeleid voor de doelgroep van de eerstegraadsleerlingen omdat zij andere noden hebben. Gelukkig ervaren zowel ouders als leerlingen die nood ook. Er komen steeds meer leerlingen naar die school.

De vijfhonderd leerlingen van de eerste graad zijn verdeeld in een A-stroom, met elf klassen in het eerste jaar en tien klassen in het tweede jaar, en vier kleinere klassen in de B-stroom. De school focust vooral op talentontwikkeling en oriëntering van de jongeren met een specifieke aanpak.

2. COVID-19-traject

2.1. Lockdown en afstandsonderwijs

Bart Schepens probeert te duiden welke impact de lockdown heeft gehad op vier verschillende sporen: de leerling, de ouders, de leerkracht en het schoolbeleid. Voor leerlingen, ouders en leerkrachten was het onwezenlijk, zoals waarschijnlijk voor de hele maatschappij, toen ze te horen kregen dat ze niet meer naar school mochten.

Directeur Bart Schepers riep de leerlingen bij elkaar op de speelplaats met de mededeling dat ze de volgende dag niet naar school mochten komen. Enkelen juichten, maar het merendeel gaf aan dat ze wel wilden komen, en ze vroegen zich af of ze nog met hun vrienden konden afspreken. Het zijn eerstegraadsleerlingen, 12- en 13-jarigen, en het was onwezenlijk om hun te vertellen dat ze echt niet mochten komen.

De impact op dat moment was gigantisch groot. De leerlingen hadden heel veel vragen en de school heeft daar heel veel tijd voor gemaakt. De ouders hadden op dat moment relatief weinig vragen. Ook de leerkrachten hadden een overvloed aan vragen, maar het grote probleem voor de directeur was dat hij geen enkel antwoord kon geven. Het enige dat hij kon zeggen was dat hij zelf niets wist. Hij had nergens antwoorden op en moest iedereen naar huis sturen.

Toen kwam er een heleboel informatie op de school af via de media, achteraf ook via Schooldirect en Edulex. De school probeerde daar touwen aan vast te knopen, maar geraakte er niet goed wijs uit. Heel de maatschappij lag in de touwen, waarschijnlijk wist niemand hoe te reageren op bepaalde keuzes en hoe lang die zouden duren. Nochtans moest de school snel schakelen omdat leerlingen en ouders iets verwachtten tegen de volgende maandag.

De directeur moest leerkrachten op afstand aansturen via Skype en andere platformen. Die platformen gebruikte de school wel, maar een totale vernieuwing binnenbrengen in onderwijs gebeurt normaal samen en geleidelijk aan. Dit gooide ineens alles overhoop, en dat was op dat moment niet eenvoudig.

De lockdown bleef maar aanslepen in april, mei en juni 2020. Hoe langer die duurde, hoe minder verschillen er waren tussen leerlingen. De school had een heel systeem opgezet met Google Classroom om zo de leerlingen wegwijs te kunnen maken, één systeem voor alle leerlingen van de hele school. De leerlingen zijn nochtans heel divers. Ze komen uit dertig verschillende basisscholen, elk met een pedagogische eigenheid en achtergrond. Het zijn leerlingen die heel creatief omgaan met de opdrachten die ze krijgen via het platform. Het was ongelooflijk hoeveel WhatsAppgroepen de school op een bepaald moment heeft geblokkeerd, maar dat was onbegonnen werk. Hoe langer de lockdown duurde, hoe minder leeranimo er was. Voor de leerlingen vervaagde de binding met de school.

Ook ouders hadden nood aan informatie. Wat zal de school doen met de leerlingen? Wat verwacht ze van hun zonen of dochters? Hoe zit het met toetsen en evaluaties? Ook ouders hadden hun handen vol, want naast het eigen werk moesten ze hun kind ook nog coachen. Maar hoe verder de tijd verliep, hoe minder impact ouders hadden op het leerrendement van de jongeren.

Het Heilig Hartinstituut van Bree heeft een ongelooflijk sterk uitgewerkte vakgroepwerking, specifiek gericht op die eerstegraadsleerlingen. Daarover zijn duidelijke afspraken gemaakt. Er zijn werkkaders ontwikkeld, de vakgroepen hebben gigantisch hard gewerkt, allemaal online, op afstand, zonder elkaar fatsoenlijk in de ogen te kunnen kijken, alleen via de computer. De leerkrachten hebben creatieve opdrachten uitgewerkt. Ze hebben de leerplannen opnieuw vastgenomen en uitgefilterd op prioritaire leerstof.

Alle leerkrachten van de eerste graad zitten overigens pal in het midden van de modernisering. Ze hebben nieuwe leerplannen, nieuwe handboeken en nieuwe werkboeken. De leerplannen hadden ze al verschillende keren doorworsteld, maar nu moesten ze daar meteen in schrappen. Die mensen werden gek, maar bleven vriendelijk en bleven hard werken.

Ook het opvolgen van het leerrendement werd voor de leerkrachten steeds moeilijker. Als de leerling minder binding voelt met de school, heeft de leerkracht ook minder impact via sturende processen. Het schoolbeleid heeft snel moeten schakelen, en keuzes en bijsturingen maken. De school koos voor Google Classroom voor preteaching, en had gelukkig voldoende Chromebooks om onder de leerlingen te verdelen. Ondertussen heeft ze er weer veel meer aangekocht, om op alles voorbereid te zijn.

De school heeft de gerichte werkschema's en leerschema's bijgewerkt, heeft die nadien bevroegd bij leerlingen en ouders, en opnieuw aangepast omdat het nog niet goed genoeg was. Natuurlijk waren er ook rendementswinsten. Het was het goede moment voor alle leerkrachten om een flinke stap te zetten naar digitalisering. Zo maakte de school van de nood een deugd.

De modernisering speelde de school toch ook parten. Tijdens een lockdown met een nieuw leerplan het jaarplan uitwerken, wringt even.

Dan was er de gedeeltelijke opening van de scholen. De eerstejaars mochten nog niet komen, de tweedejaars konden gelukkig wel terug naar school. De halve school was terug actief, maar die had een dubbel spoor te bewandelen. Er was een digitaal spoor waarop iedereen hard aan het werk was, en een spoor van livelessen. Directeur Bart Schepens wil de leerkrachten een grote pluim geven voor het fantastische werk dat ze hebben geleverd. Ook de preventieadviseurs hebben fantastisch werk gedaan. Hij pleit voor hun behoud want ze zijn echt nodig.

2.2. Opening van de scholen

De opening van de scholen op 1 september 2020 was redelijk spannend. Gelukkig had de school al in juni 2020 draaiboeken gekregen. Zo kon ze al rekening houden met een opening in code geel of oranje. Ze kon zich al organisatorisch voorbereiden zodat leerlingen niet om de haverklap moesten omschakelen en een gewoonte konden creëren. De preventieadviseurs hebben risicoanalyses gemaakt op basis van die draaiboeken. Ze hebben sjablonen en actielijsten gemaakt. Ze hebben gecommuniceerd met leerlingen en leerkrachten over wat er van hen werd verwacht.

Op dat moment hadden de ouders geen vragen over COVID-19. Ze waren daar ondertussen al aan gewoon. Ze vroegen zich wel af of hun zoon of dochter nog zou kunnen volgen, of die zou slagen.

De leerlingen hebben heel snel de gewoonte aangeleerd om hun mondmasker op te zetten. Ze dragen dat acht uren aan een stuk in de klas en ze klagen daar zelfs niet over. Nu moeten ze het ook op de speelplaats dragen, en ook dat lukt. Het eenrichtingsverkeer in de schoolgebouwen vroeg wat aanpassing, maar ook dat ging snel.

Een bevraging bij de leerlingenraad bracht twee moeilijke items naar boven. De leerlingen vonden het moeilijk om met veel mensen om te gaan. Toen mochten ze nog niet naar de sportclubs, ze waren het gewoon om thuis te zijn en nu kwamen ze plots terug in een school, waar het gigantisch druk was met 500 leerlingen en 60 leerkrachten. Dat was een hele ervaring voor de jongens en meisjes. Het tweede moeilijke item was terug aan het leren slaan. De leerstrategieën waren plots weggevaagd. Dat zeiden ze niet zelf, maar dat was de interpretatie van de school.

De leerkrachten waren misschien nog enthousiaster om er weer in te vliegen dan de leerlingen, omdat ze weer echt aan het werk mochten. Leerlingen kan men pas goed coachen als men er contact mee maakt, als men ze kan bijsturen. De leerkrachten hebben wel gigantisch veel werk, en ook angst voor leerachterstand bij de leerlingen en over de veiligheid van hun werkplek. Een hele dag lesgeven leidt

bijvoorbeeld ook tot keelpijn omdat ze niet veel mogen en kunnen drinken. Meer dan ooit is de job van leerkracht een uitdaging. Maar de goesting is er des te meer omdat leerkrachten de nood van leerlingen merken.

In de school van Bart Schepens zijn de inschrijvingen vooral gebeurd in het eerste jaar A omdat basisscholen terecht hebben gekozen, ook bij twijfel, voor een getuigschrift basisonderwijs. De ouders konden dan kiezen voor een inschrijving in 1A, want de school wist het niet goed en zij dus ook niet. Als het profiel van een leerling naar 1B neigde, dan kon de school toch niks inbrengen tegen het getuigschrift voor 1A.

Organisatorisch was dat een puzzel. Zit de leerling wel op de juiste plaats? Ligt dat aan leerachterstand, aan cognitieve vaardigheden of aan nog wat anders? Soms was het moeilijk kiezen. Het eerste jaar A is het begin van het secundair onderwijs, en dat is een belangrijk pad om te starten.

De school heeft onlangs een eerste meting gedaan. Ze heeft de opvolgvakken bekeken zoals bijvoorbeeld wiskunde, die een voorkennis behoeven voor het volgende hoofdstuk, en de leervakken zoals geschiedenis. Dit alles om een eventuele leerachterstand te kunnen achterhalen. Op dit moment is een voorzichtige eerste conclusie dat de verschillen tussen leerlingen nog groter lijken te zijn. Die waren al divers, maar nu lijken ze nog groter. Zelfs leerlingen met sterke cognitieve vaardigheden vallen uit. De school heeft een heel sterk uitgewerkt differentiatietraject, en toch ziet ze die leerlingen uitvallen. Hun executieve functies zijn niet verder ontwikkeld. Leerlingen kunnen niet meer fatsoenlijk leren. Ze kunnen moeilijker inschatten hoeveel tijd ze ergens in moeten steken. Dat is moeilijk, en daar heeft Bart Schepens niet onmiddellijk een antwoord op. Nochtans organiseert de school braintraining, binnenklasdifferentiatie, buitenklasdifferentiatie en remediëringstrajecten, maar de klasbubbels mogen niet meer worden gemixt. Het is moeilijk om pedagogisch kwaliteitsvolle oplossingen te bieden.

2.3. Clusterbesmetting

Op een bepaald moment kwam de school dan nog terecht in een clusterbesmetting. Plots was een leerkracht positief getest. De avond voordien was er een vergadering geweest, en dus moesten alle hoogrisicocontacten naar huis worden gestuurd. Dat betekende dat de directeur plots 160 lesuren per week moest opvangen. De leerkracht was werkbekwaam, de leerlingen zaten in de klas, maar de leerkracht was thuis. De directeur moest dan andere leerkrachten inschakelen die de 160 lesuren naast hun fulltimeopdracht moesten opvangen omdat ze het nodig vonden voor de leerlingen, omdat de directeur het vroeg en omdat het niet anders ging.

Nadat ook een leerling positief had getest, moesten alle leerlingen met wie hij in contact was geweest, naar huis worden gestuurd. Daarna volgden nog twee volledige klassen. Maar naar huis betekent niet met vakantie. Het wil zeggen: thuis iets doen voor school en hopelijk ook nog kwaliteitsvol onderwijs krijgen van leerkrachten die al zoveel extra werk hebben.

Toen bleven er maar hoogrisicocontacten komen. Sommigen bleven tien dagen thuis, anderen vier dagen, sommigen kregen een test en anderen niet. De leerkracht in de klas moest dat opvolgen. Wie had leerachterstand? Welke leerling had bijsturing nodig? Wie kreeg remediëring? Wie had geen computer thuis? Het klinkt absurd, maar dit was realiteit. Dat is wat de leerkrachten vandaag op school moeten doen.

Er is een lokale crisiscel opgestart in Bree en daar is directeur Bart Schepens heel gelukkig mee. Daardoor kreeg hij randinformatie die nuttig was om te weten of het virus nog heel alert was in de omgeving of niet. Dat was nuttig omdat hij eraan

twijfelde het volledige eerste jaar dicht te doen om het organisatorisch in de school geregeld te krijgen. Hij zou de lokale crisiscellen trouwens willen behouden om op lokaal vlak te kunnen oordelen of een school kan openblijven. Hij vraagt om op dat niveau beslissingen te mogen nemen en niet te kiezen voor een Vlaanderenbrede sluiting van alle scholen, want volgens hem werkt dat niet en gaat het ten koste van leerlingen.

3. Bezorgdheden

Een school die open is met leerkrachten, is winst voor de leerlingen. Dat is wetenschappelijk onderbouwd. De haalbaarheid voor leerkrachten staat echter onder druk. Bart Schepens vraagt om die druk een beetje weg te nemen door in de mogelijkheid te voorzien om andere leerkrachten aan te nemen als leerkrachten van de school tegen hun wil thuis moeten blijven. Als een werkbekwame leerkracht tien dagen weg is, mag de directeur niemand anders in dienst nemen.

De manier van testen geeft ook problemen. Als een ouder positief is, wordt een leerling niet getest. Als hij na tien dagen quarantaine weer op de school komt en asymptomatisch is, dan raakt de school op die manier misschien wel besmet.

II. Uiteenzetting door Ludo Elsen, coördinerend directeur, en Eva Kuijpers, adjunct-coördinerend directeur, Spectrumcollege, Beringen

1. Katholiek Onderwijs Beringen en Lummen

Ludo Elsen zegt dat het Spectrumcollege in Beringen wordt aangestuurd door de vzw Katholiek Onderwijs Beringen en Lummen die 23 scholen aanstuurt. Dat zijn 15 lagere scholen op 23 vestigingsplaatsen en 8 secundaire scholen op 4 vestigingsplaatsen. De secundaire scholen omvatten gewoon basisonderwijs en secundair onderwijs, en ook buitengewoon basisonderwijs en secundair onderwijs.

Als coördinerend directeur geeft hij het beleidsvoerend vermogen van het secundair onderwijs gestalte. De acht secundaire scholen vormen samen de scholengemeenschap Spectrumcollege en de vijftien lagere scholen vormen samen de scholengemeenschap Pit.

De scholengemeenschap Spectrumcollege telt vier campussen in Beringen zelf. Drie jaar geleden heeft het college kunnen deelnemen aan de eerste fase van Scholen van Morgen, en heeft zo een nieuwe campus kunnen bouwen van 27.000 vierkante meter. De school is ondertussen flink gegroeid en kreeg twee jaar geleden nieuwe capaciteitsmiddelen toegekend. Begin november 2021 zal de nieuwbouw voor 552 leerlingen openen.

Op de campus in Beringen-centrum is een middenschool en een bovenbouwschool. Het was een bewuste keuze om drie sterk geprofileerde bovenbouwscholen samen te brengen op een campus, namelijk een klassiek aso-college en twee dbso-scholen, zachte sector en harde sector. Dat is gebeurd om zoveel mogelijk in te spelen op het profiel van de leerlingen en van de studierichtingen, maar ook om de jongeren tijdens de schooluren kennis te laten maken met andere profielen van leerlingen en studierichtingen. Zo krijgen ze de kans om elkaar te leren kennen, te respecteren en te waarderen.

Na drie jaar is Ludo Elsen daarvan nog meer overtuigd. Hij pleit er dus voor om op een school meerdere richtingen aan te bieden vanuit verschillende domeinen. Al in de jaren 80 heeft hij gekozen voor de horizontale pedagogische structuur, namelijk de middenschool en de bovenbouw.

In de campus Beringen-centrum is er naast een middenschool en bovenbouw ook een Centrum voor Leren en Werken, en sinds twee jaar ook een aanbod van OV4. Dat past allemaal in dezelfde filosofie. Naast campus Beringen is er ook campus Lummen die wat kleinschaliger is, met een middenschool en bovenbouw als pedagogische entiteit.

De scholengemeenschap biedt vier domeinen aan: economie, maatschappij, STEM en talen. Voor elke finaliteit, doorstroom en arbeidsmarkt, heeft de school telkens een aanbod in die vier domeinen. In Beringen is dat vrij ruim, in Lummen iets minder.

Verder is er nog de campus Paal met een autonome middenschool, en voor het buitengewoon onderwijs is er nog een vierde campus waarmee intens wordt samengewerkt. In de campus VIBO worden vijf types en drie opleidingsvormen aangeboden, en ook individuele trajecten.

In totaal gaat het in het basisonderwijs en secundair onderwijs samen over 7600 leerlingen en 9039 personeelsleden. Ludo Elsen en Eva Kuijpers vertolken dus de mening van directie en personeelsleden van het secundair onderwijs, maar ook van die van het basisonderwijs.

2. Context en COVID-19-cijfers

Eva Kuijpers benadrukt dat de scholengemeenschap van twee aaneensluitende gemeenten heel divers is. Beringen is een stad met 46.000 inwoners. Lummen heeft 15.000 inwoners. In Beringen heeft 34,3 procent van de bevolking een niet-Belgische afkomst en in Lummen is dat 12,5 procent. Beringen is een oude mijngemeente en Lummen is een groene fietsgemeente. De armoede-index van Beringen is 14,4 procent en van Lummen 11 procent. Dat toont de diversiteit aan in de scholengemeenschap.

De cijfers lopen gelijk op in het basisonderwijs en het secundair onderwijs. De cijfers dateren van 20 oktober 2020 en op dat moment waren er in totaal vijftien leerlingen positief getest in het basisonderwijs en het secundair onderwijs. Dat waren externe besmettingen. In het basisonderwijs waren er ook negen personeelsleden positief getest, en in het secundair onderwijs zeven personeelsleden. Deze cijfers gaan over alle vijftien scholen van het basisonderwijs en alle acht scholen van het secundair onderwijs.

Wegens hoogrisicocontact op school werden in het basisonderwijs 13 personeelsleden en ook een aantal leerlingen in quarantaine geplaatst. In het secundair onderwijs werden er 63 leerlingen en 14 personeelsleden in quarantaine geplaatst. Dat leverde de nodige druk op de leerachterstand van de leerlingen op en ook op de overige personeelsleden.

Op dit moment zijn er in de school vier personeelsleden in het basisonderwijs besmet. De school volgt daarvoor het nieuwe draaiboek van code oranje, met extra aandacht voor de personeelskamer. In het secundair onderwijs waren er geen interne besmettingen van leerlingen op de school, wat erop wijst dat de maatregelen werken, voor zover bekend.

3. Positief?

Positief aan de coronacrisis was de digitale boost voor leerkrachten. In de periode van afstandsonderwijs hebben ze heel wat digitaal materiaal moeten ontwikkelen. Voor veel leerlingen wordt er niet alleen ingezet op livelessen omdat ze niet altijd een computer ter beschikking hadden. Eva Kuijpers probeerde het personeel te

motiveren om zoveel mogelijk lessen op te nemen of digitaal materiaal te maken dat leerlingen in hun tijd konden verwerken.

In die periode hebben ze een databank gecreëerd om leerlingen in tijden van normaal onderwijs bijkomend uit te dagen of te remediëren. De nadruk werd gelegd op feedback, en op formatief evalueren in plaats van summatief evalueren. Zo werden de mogelijkheden en het belang van het digitaal leerplatform, van zelfstandig leren en van de structuur ontdekt.

Verschillende digitale mogelijkheden werden uitgeprobeerd voor vergaderingen en samenwerking met het lokaal bestuur. In de toekomst is dat ook een mogelijkheid om bepaalde zaken efficiënter te doen verlopen. De samenwerking met het lokaal bestuur en met interne en externe preventiediensten is er alleen maar op vooruitgegaan, en het belang van veiligheid voor iedereen is toegenomen.

De flexibiliteit is in de voortdurend veranderende omstandigheden bij alle actoren geweldig groot. Ook de leerlingen appreciëren de school meer en ze uiten dat ook. Daarmee is het belang van een open school duidelijk.

4. Negen topics

4.1. Scholen open

Ludo Elsen heeft de evaluatie en de bevindingen gerubriceerd in negen topics. Een eerste topic is dat hij 100 procent achter het openblijven van de school staat. De cijfers bewijzen dat er geen interne besmettingen zijn onder de leerlingen en slechts heel beperkt onder de personeelsleden. Het gaat hierbij niet zozeer over de leerresultaten, wel over bepaalde profielen van leerlingen. Een aantal leerlingen kan zonder probleem afstandsonderwijs volgen. Het belangrijkste argument is het welbevinden en het welzijn van de leerlingen. Dat is de belangrijkste les die hij trekt uit de lockdown. Hij meent dat men er alles moet aan doen om de scholen open te houden, als dat kan en als het veilig is.

De campussen zijn niet alleen leercentra, maar ook leefcentra. Jongeren hebben nood aan structuur. Sommigen krijgen die thuis, maar velen niet. De school biedt net die structuur aan. Op die leeftijd hebben ze daar echt nood aan. Het positief welbevinden is de belangrijkste voorwaarde om de scholen open te houden.

4.2. Afstandsonderwijs

Ludo Elsen is geen groot voorstander van afstandsonderwijs omdat jongeren thuis horen op school. Voor de school is het gemakkelijk om de jongeren thuis te laten, want dan moet er geen toezicht zijn. Daarmee heeft hij niet gezegd dat hij tegen zelfstandig en digitaal leren is.

Jongeren horen in de eerste plaats op school omdat de school zorgt voor een leerkrachtige omgeving. Dat is veel meer dan alleen maar klassiek lesgeven. Op een school is er structuur. De school kan gedifferentieerd werken, rekening houdend met de verschillende profielen van leerlingen en studierichtingen. Daarmee is nog niets gezegd over de meer praktijkgerichte richtingen. Het spreekt vanzelf dat het voor de praktijkvakken bijna onmogelijk is om digitaal te werken.

Bij het begin van het nieuwe schooljaar heeft Ludo Elsen gemerkt hoe moeilijk het was om de jongeren terug bij de les te krijgen. Dat is alweer een mooi voorbeeld van de nood aan structuur van de jongeren.

De school heeft heel wat geleerd over afstandsonderwijs en preteaching, en heeft haar creativiteit aangesproken om te zoeken naar allerlei andere werkvormen. Dat

kan de school heel goed gebruiken. Bij preteaching mochten de leerinhouden of doelstellingen niet worden geëvalueerd als daar in de school niet op was teruggekomen. Voor een aantal leerlingen hoefde dat ook niet. Ze konden dat zelfstandig verwerken en daar moest de school niet op terugkomen, maar voor heel veel leerlingen was dat wel nodig.

Ondanks de middelen via Scholen van Morgen en de capaciteitsmiddelen durft Ludo Elsen toch nog extra middelen vragen om te kunnen inspelen op de individuele begeleiding die noodzakelijk is in de school.

4.3. Maatregelen en richtlijnen

In de school worden zo weinig mogelijk klasafspraken gemaakt. Ze moeten wel zo duidelijk mogelijk zijn en er moet in worden volhard. De voorbije weken en maanden was het aantal richtlijnen niet bij te houden, en het was twijfelachtig of ze altijd heel duidelijk waren geformuleerd en ook of ze stabiel waren.

Daarom suggereert de spreker om de richtlijnen en de maatregelen te beperken en ze niet om de haverklap te wijzigen. De drie basisregels zijn door iedereen gekend en het merendeel van de leerlingen en personeelsleden passen die toe. Ze moeten het niet meer hebben over de anderhalve meter, over handhygiëne en over mondkapjes. De spreker roept op contactbubbels van vier, tien of vijftien te vermijden. In de school telt misschien alleen maar de klasbubbel, en voor en na de school en aan de bushalte mocht men niet samenscholen. Recent nog was er contact met het lokaal bestuur om uit te zoeken hoe een en ander eenduidig kon worden gecommuniceerd met de jongeren, want niemand kan intussen nog volgen.

4.4. Meer autonomie, decentralisatie en verantwoordelijkheid voor lokale besturen en directies

Voor het vierde topic wil Ludo Elsen een lans breken. Hij beseft dat politici een heel moeilijke taak hebben, maar hij vraagt hun rekening te houden met het diverse onderwijslandschap en vertrouwen te hebben in de autonomie van besturen en directies.

Hij benadrukt nogmaals de verschillen tussen alle scholen in de scholengemeenschap inzake context, infrastructuur, organisatiestructuur, profielen van leerlingen en van richtingen. Het is onmogelijk om centraal voor die grote diversiteit concrete richtlijnen te geven. Hij drukt de politici op het hart om in hen te geloven, hun die verantwoordelijkheid te geven en de ruimte te laten om de maatregelen en de richtlijnen te concretiseren volgens hun concrete situatie.

4.5. Leerachterstand

Hoe groot de leerachterstand precies was, was na de zomervakantie van 2020 moeilijk in te schatten. Na een vakantie kampen jongeren immers altijd met vakantie kennisverlies. Intussen wordt het wel al wat duidelijker en pas met Kerstmis 2020 zal een gefundeerde uitspraak daarover mogelijk zijn. Bepaalde kennis en inzichten blijken niet zo grondig verwerkt en volgens taalleerkrachten zijn bepaalde vaardigheden onvoldoende ingeoeffend. Het ligt ook voor de hand dat praktijkvakken wat negatieve resultaten geven.

De belangrijkste focus is op het eind van dit trimester op basis van de resultaten een grondige studie te doen. Hoeveel leerlingen worden er geheroriënteerd na het eerste trimester? Hebben de attesten en de adviezen gewerkt? Adviezen liggen blijkbaar heel moeilijk bij ouders en leerlingen. In de middenschool worden heel gefundeerde adviezen gegeven, maar toch gaan bepaalde ouders en leerlingen

tegen die adviezen in. Wat zijn de effecten van het voordeel van de twijfel geven aan de leerlingen? Het is de moeite waard om dat te onderzoeken.

Eva Kuijpers heeft het verder over de leerachterstand. De school heeft leerlingen met een grote leerachterstand, maar ook leerlingen die voorsprong hebben genomen. Het is het grotere verschil tussen leerlingen dat een probleem vormt. In de middenschool is dat probleem des te groter omdat het daar afhangt van hoe de lagere scholen met de lockdown zijn omgegaan en hoe de leerlingen zijn ingestroomd en voorbereid op het eerste middelbaar.

4.6. Kwetsbare leerlingen

De kwetsbare leerlingen waren moeilijk en soms zelfs niet bereikbaar tijdens de sluiting van de scholen. Sommigen verdwenen letterlijk van de radar en dan was het alle hens aan dek om hen toch te kunnen bereiken. De leerkrachten hebben opdrachten bij hen thuis in de bus gestopt. Ze hebben wel kunnen profiteren van DigitalForYouth, waarmee ze veel leerlingen hebben kunnen helpen.

Dat was een goed systeem, maar voor *Eva Kuijpers* kwam het te laat. Ze had ondertussen al andere systemen op poten moeten zetten om iedereen betrokken te houden. Het is ook te weinig en het is geen structurele oplossing. Nu helpt het de school verder, maar hoe zal dat over vier jaar zijn? Het blijft een probleem om iedereen mee te krijgen in de digitalisering. Het is gemakkelijk om te zeggen: geef iedere leerling een laptop, maar dat moet ook betaalbaar blijven. Boeken kunnen niet zomaar worden afgeschaft, en een digitaal abonnement op een laptop is even duur als een papieren boek. Dat vraagstuk is dus niet zo gemakkelijk op te lossen.

Kwetsbare leerlingen zijn er overal, maar in sommige gebieden meer dan in andere. Het Spectrumcollege werkt zowel in het basisonderwijs als in het secundair onderwijs, die toenemende zorg vragen, ook nu nog. De nood om te differentiëren en op maat te werken is groot, net omdat er grote verschillen zijn. Er zijn geen homogene klasgroepen. Sociale contacten zijn belangrijk, vooral voor de kwetsbare leerlingen. Vandaar de vraag naar extra ondersteuning.

4.7. Middelen

De school heeft stijgende kosten voor de veiligheid, denk maar aan mondklappers, handgels, bewegwijzering enzovoort. De school heeft griepvaccins voor de leerkrachten om daardoor de uitval te beperken. Daartegenover dalen de inkomsten. Alle extra activiteiten om geld in het laatje te brengen, verdwijnen. Maar de vragen blijven komen en met de huidige middelen is het niet op te lossen. De stijgende zorgvraag, het maatwerk, differentiëren, meer toezichters, dat is niet op te lossen.

Niettemin benadrukt *Eva Kuijpers* dat ze blijven gaan voor open scholen, maar ook daarbij hebben ze hulp nodig. De extra middelen die vrijgemaakt zijn voor de zomerscholen, weekendlessen en bijlessen in de vakantie, zijn heel mooi, maar daar bereikt de school haar kwetsbare leerlingen niet mee. De kwetsbare leerlingen zitten op school tijdens of na de uren. Dat is een heel belangrijke boodschap. De school kan met de leerlingen aan de slag, ze kan differentiëren, ze kan hen uitdagen voor, tijdens en na de lessen, ze kan hen voorbereiden op heroriënteren en ze kan remediëren op maat. Dat kan de school allemaal, maar daar heeft ze op dit moment de middelen niet voor.

Eva Kuijpers vraagt om de investering van de middelen te herbekijken. Geef ze aan de school en laat de schoolcontext bepalen hoe de school daarmee aan de slag gaat. De leerkrachten hebben al die expertise in huis, ze weten welke leerlingen wat nodig hebben, maar daarvoor hebben ze middelen nodig.

4.8. Beleidsvoerend vermogen

Daarnaast is er het beleidsvoerend vermogen. Kleur de middelen niet, want dat is contextafhankelijk. De school weet waarvoor de middelen nodig zijn en dat wil ze ook verantwoorden. Laat de school dat bepalen.

De school kan wijzigingen aanbrengen aan de organisatiestructuur, aan infrastructuur, materiaal en fysieke middelen, maar de school heeft ook het bestuursvermogen om daarin wijzigingen aan te brengen. De kinderen komen en gaan op een ander tijdstip van en naar de school, ze hebben een gedifferentieerde middagpauze, maar die maatregelen zijn alleen maar mogelijk als de partners even flexibel zijn. De school kan haar leerlingen vijftig minuten vroeger of later laten aankomen, maar als het openbaar vervoer niet even flexibel meegaat, dan zitten die kinderen nog altijd op dezelfde bus. Daarom moet er worden samengewerkt, moet men flexibel zijn en moeten de partners mee schakelen.

4.9. Specifieke vragen voor het basisonderwijs

Het basisonderwijs vraagt een apart draaiboek voor kleuters, ze hebben ook veel zorgvragen en ze hebben extra ondersteuning nodig. Ze vragen om het aantal uren korte vervangingen op te trekken. De fase van verhoogde waakzaamheid valt psychisch en organisatorisch zeer zwaar. Ook halen ze de hoge taakbelasting aan en dat is de rode draad in het verhaal, ze willen dit allemaal doen, maar op een gegeven moment zullen ze het misschien niet meer kunnen.

Ludo Elsen beaamt dat de taakbelasting ontzettend groot is en besluit daarom met een pluim voor iedereen. Hij pleit ervoor om in het schooljaar 2020-21 geen doorlichtingen te hebben. Hij wil zich verantwoorden, dat is geen probleem, maar de omstandigheden zijn van die aard dat die figuurlijke druppel er echt niet bij moet komen.

III. Uiteenzetting door Christine Hannes, directeur, GO! Spectrumschool, Deurne

1. Voorstelling school

Christine Hannes is directeur van de GO! Spectrumschool uit Deurne. Daarvoor was ze acht jaar leerkracht Nederlands en Engels in de beroepsklassen. Ze is juriste van opleiding en sinds twee jaar ook preventieadviseur niveau 1, wat goed van pas komt in deze pandemie en in het managen van een grote organisatie.

De Spectrumschool werkt volgens de 'Leren +' -visie en vindt het belangrijk dat de leerlingen het juiste leren, namelijk de eindtermen en de leerplannen, maar vooral ook veel meer dan dat. De Spectrumschool heeft meer dan vijftig verschillende opleidingen, meer dan tachtig nationaliteiten, zowel in het team als bij de leerlingen, en is heel trots op die diversiteit.

De school heeft een campus in Borgerhout met de brede eerste graad, een A- en een B-stroom. Via modules krijgen de leerlingen onderwijsloopbaanbegeleiding zodat ze een juiste studiekeuze kunnen maken. Daar zitten ook honderd OKAN-leerlingen.

Op een andere campus zitten drie entiteiten: Leren + Bekwamen, dat is het voltijds beroepsonderwijs waar jongeren bewust kiezen voor een arbeidsmarktgerichte opleiding, Leren + Werken, dat zijn 350 leerlingen van het deeltijds beroepsonderwijs, de trendsetters van duaal leren, en in die beide entiteiten is ook duaal leren aanwezig, waar op dit moment 30 van de 1150 leerlingen in totaal zitten. De school

zit al zes jaar in de proeftuin duaal leren. Vanaf 2021 komt er een vierde pijler bij, namelijk Leren + Doorstromen.

De school heeft haar structuur proberen te gieten in de hervorming. Daar kunnen de leerlingen vooral mee op de arbeidsmarkt, maar ze kunnen ook doorstromen in dubbele finaliteit, en in de eerste graad mikken ze vooral op het ontdekken van 'Leren +'.

De Spectrumschool heeft 1073 leerlingen, van wie 32 zonder OKI-kenmerk. Alle andere leerlingen hebben minstens één OKI-kenmerk. De meerderheid van de leerlingen heeft er drie. Heel veel leerlingen wonen namelijk in een kansarme buurt. Het merendeel ontvangt een schooltoelage en meer dan de helft van de leerlingen heeft Nederlands niet als moedertaal. De school heeft een gemiddelde OKI-indicator van 2,8 en zit daarmee boven het provinciaal gemiddelde.

De Spectrumschool heeft 220 personeelsleden, van wie het grootste deel leerkrachten. Er zijn tien leerlingenbegeleiders op basis van de GOK-uren. Er werken ook zeven tewerkstellingsbegeleiders die zorgen dat de 350 leerlingen deeltijds onderwijs en alle leerlingen derde graad een stageplaats of een goede werkplek hebben. Er zijn vervolgcaches OKAN, personeelsleden, ondersteunend personeel, een aantal beleidsfuncties, twee werkmannen en vier poetsvrouwen.

Vroeger had de school dertig poetsmensen in dienst, vast benoemd door de overheid, maar die zijn een na een weggevallen en terechtgekomen op werkingsmiddelen. De twee werkmannen en vier poetsvrouwen komen dus uit het bestedingsbudget van de school, wat maakt dat andere zaken niet meer kunnen gebeuren. Als de coronaregels zeggen dat na elke les lo de kledkamers moeten worden gepoetst, dan kan dat niet want daarvoor heeft de school geen middelen. Christine Hannes is ook niet van plan om de middelen daaraan te besteden, want dat vindt ze een heel onverantwoorde uitgave.

Volgens de dienstbrief zou de school recht hebben op dertien uren ICT. Voor 1150 leerlingen en 200 personeelsleden is dat natuurlijk belachelijk. Preventie is ook geen aparte gekleurde omkadering. Vanuit GO! centraal en per scholengroep is er een preventieadviseur. Voor heel Antwerpen is dat één preventieadviseur voor 60 scholen. Daarom heeft Christine Hannes zelf het preventieniveau 1 gehaald om met wat meer achtergrond te kunnen beslissen over investeringen in bijvoorbeeld gevaarlijke draibanken.

De Spectrumschool heeft geen extra uren poetsen ingericht, ze heeft wel het poetsen anders georganiseerd. De mensen zijn meer tijdens de schooluren op school, waardoor ze in de vakantie ook meer thuis zijn. Puur aan corona heeft de school 21.000 euro uitgegeven, maar ze heeft heel veel zelf gemaakt, zoals bijvoorbeeld plexischermen.

Op 9 juli 2020 heeft Christine Hannes een dienstbrief gekregen met een driedelige toelage voor de heropstartkosten, gedeelde inkomsten en een ICT-toelage. Op 15 oktober 2020 kwam er een tweede toelage. Dat maakt dat de school voorlopig haar broek niet scheurt aan corona.

Met de ICT-toelage van 68.000 euro kan de school niet gewoon bij bijvoorbeeld MediaMarkt laptops bestellen. Ze moet een aanbestedingsprocedure volgen. Dat betekent dat er op dit moment nog altijd geen laptops zijn voor alle kansarme leerlingen. Daar steken de Vlaamse administratie en de procedures een stokje voor. Het is fantastisch om dat geld te krijgen, maar dat wil Christine Hannes ook in beleid gieten. Ze weet niet of dat geld eenmalig is en of ze het beleid van een laptop voor elke leerling kan continueren. Ze moet eerst berekenen wat haalbaar is en wat de beste werkwijze is voor haar leerlingen. Als ze dit zou uitbesteden aan

een externe partner, weet ze zo goed als zeker dat de helft van de leerlingen uit de boot valt. Het vraagt tijd om dit te onderzoeken.

Een school met leerlingen zonder OKI-kenmerken, bijvoorbeeld iemand uit Brassaat wiens ouders allebei werken, die geen schooltoelage krijgt en thuis Nederlands spreekt in een zeer kansrijke buurt, krijgt 50 euro per leerling om laptops te kopen. De Spectrumschool met leerlingen met alle OKI-kenmerken krijgt 70 euro per leerling. Dat is een heel onverklaarbaar en onterecht verschil. De school krijgt een jaarlijkse ICT-toelage van ongeveer 4000 euro, maar daar kan ze echt geen ICT-beleid mee voeren.

2. Lockdown

Christine Hannes vond het een terechte beslissing om de scholen te sluiten tijdens de lockdown. Er was overal paniek. De week voor de lockdown durfden twintig collega's niet meer naar de school komen. Hetzelfde met de leerlingen. Het was nodig om de school te sluiten. Net na de lockdown heeft de school een telefonische bevraging gedaan bij alle leerlingen. Ze stelde vast dat 5 van de 1150 leerlingen geen smartphone hebben. 450 leerlingen hebben thuis geen laptop, geen pc, en dus geen ICT.

De school heeft snel geschakeld naar Google Classroom omdat Smartschool niet smartphonevriendelijk is. Google Classroom is dat wel. De leerlingen maken opdrachten op hun smartphone in Google Classroom. Dat is ook fantastisch voor de leerkracht die zeer gericht en individueel aan de slag kan gaan.

De school heeft ook afsprakenkaders gemaakt voor alle vakken en opleidingen. Een draaiboek moet de school vertalen naar zeven draaiboeken, want voor OKAN is dat anders dan voor deeltijds, tso, A-stroom en B-stroom. De leerkrachten werken met weekplanningen, daar zetten ze taken in om die naar de leerlingen te sturen. Er werd niet online lesgegeven, want dat lukte niet voor die leerlingen. Als men niet weet wat ze in hun thuissituatie te verwerken hebben, kan men niet verwachten dat ze om half negen aangekleed voor hun smartphone zitten.

Er waren veel onlinemomenten, klassikaal of individueel, maar geen onlinelessen. De leerlingen die het niet konden op de smartphone, kregen een papieren bundeltje in de brievenbus.

Na twee weken had de school alle leerlingen en ouders bereikt, vooral telefonisch en indien nodig via huisbezoeken. Tijdens de lockdown heeft de grote meerderheid van de leerlingen gewerkt aan taken en opdrachten. Ze deden dat vooral online via Google Classroom. Los van hun achtergrond zijn die leerlingen ook pubers. Het was dan ook aan de school om hen constant aan de gang te houden met wekelijkse telefoontjes en bezoeken.

De school heeft veel interne nascholing gegeven, ook aan leerkrachten want sommigen hadden nog nooit van Google Classroom gehoord. Dat is goed gelukt. Ook met de kinderen van de alfaklas OKAN, de analfabete leerlingen die net in België zijn, is dat gelukt. De onlinemomenten dienden vooral om elkaar gewoon even te zien en te horen, en dat waren heel leuke momenten. Als men zo in de living kijkt, ziet men wel de meest schrijnende situaties.

Voor het 'DigitalForYouth'-project heeft de Spectrumschool 436 laptops gevraagd en er ook als een van de eerste gekregen, omdat de school heel hoog aantikte op OKI. Na de bevraging over OKI hoorde Christine Hannes daar niks meer over, tot ze op 27 april 2020 het bericht kreeg dat de laptops zouden worden geleverd. De communicatie had vlotter gekund. Door de berichten in de pers dat iedereen een

laptop zou krijgen, kreeg de school vanaf dag één van de lockdown van alle ouders vragen naar die laptops.

Er was een gebrek aan afsprakenkader over de laptops. Geven ze die, lenen ze die uit, en wie onderhoudt ze? De leerlingen moeten er ook mee leren werken. Het is niet omdat ze een laptop krijgen, dat ze ermee kunnen werken. Het zijn wel heel degelijke laptops, Christine Hannes is heel tevreden over het 'DigitalForYouth'-project. De vraag blijft wel of dat een structurele maatregel is dan wel of het eenmalig blijft.

3. Heropstart mei 2020

In mei 2020 is de Spectrumschool heropgestart. Het draaiboek van het departement is heel frequent gewijzigd en ook niet elke wijziging werd gecommuniceerd. Het draaiboek is heel duidelijk geschreven op aso-niveau en voor leerlingen met een laag OKI-gemiddelde. Het verwijst naar de lokale risicoanalyse, maar tegelijk bepaalt het ook al de maatregelen. Vanuit het oogpunt van preventie is dat totaal onlogisch. Eigenlijk moet men eerst een lokale risicoanalyse maken, om daar dan gerichte maatregelen aan te koppelen.

Zo had Christine Hannes heel veel discussie met de preventiedienst over het dragen van een mondkap in de praktijklessen. Het is bijvoorbeeld onhandig als een bril bedampt en bovendien is dat gevaarlijk aan een draaibank. Rond een draaibank moeten leerlingen minstens twee meter veiligheidsafstand houden. Dus als een leerling aan een draaibank staat te werken, moet hij eigenlijk geen mondkap op. Dat is de risicoanalyse: wat is het risico op corona oplopen en wat is het risico op een arm kwijtraken? Het is belangrijk om de risicoanalyse ter plaatse te maken. Ook handen ontsmetten bij vlamgevaar is gevaarlijk. Handen ontsmetten met alcoholgel kan niet zomaar in een lasatelier.

Christine Hannes heeft een eigen versie van het draaiboek gemaakt samen met het lokaal onderhandelingscomité en het hele schoolteam. Ze hebben meer gedaan dan moest ondanks, en niet dankzij, het draaiboek, want anders kon de school niet opengaan. Voor leerlingen aan een draaibank die af en toe gereedschap moeten halen of een boormachine moeten gebruiken, was het bestaande draaiboek immers onbruikbaar.

In april 2020 heeft de school een risicoanalyse gemaakt per leerling, om dan heel gericht aan de slag te gaan. Er was een bubbel A, die van thuis uit aan de slag kon, en een bubbel B, die meer naar de school moesten komen voor een of meerdere vakken. Door de tegenstrijdige info in de pers was het niet altijd evident om te communiceren.

De school haalde toen ook het VRT-journaal met haar aanpak en was daar heel trots op. De dag nadien kreeg Christine Hannes echter heel veel telefoontjes, onder andere van de onderwijsinspectie met de vraag of wat de school deed, wel klopte met het draaiboek. Het klopte inderdaad niet, geeft ze toe, maar als ze het had laten kloppen, dan hadden de leerlingen allemaal thuis gezeten en dat vond ze niet verantwoord.

De directie is verder gegaan dan ze mocht. In het draaiboek stond ook dat kwetsbare leerlingen naar school mochten komen. Zo'n vage regel is voor interpretatie vatbaar. Als de directie het nodig vond dat de leerlingen naar school kwamen, dan kwamen ze naar school, ook als ze in het tweede of derde middelbaar zitten, wat op dat moment eigenlijk niet mocht.

De Spectrumschool had een zeer gerichte individuele aanpak met een geëngageerd schoolteam, en er was geen enkele besmetting van 18 mei 2020 tot het einde van het schooljaar.

De school heeft een ander evaluatiesysteem dan de meeste scholen. Ze geeft geen cijfers of smileys, maar ze lijst al haar doelen op en zegt hoe ver de leerlingen staan in hun doelen. 7 op 10 voor lassen, dat zegt niks, maar 'de lasmethode is goed' wel. Zo gebeurt dat voor alle vakken. Het maakt dat de school heel snel een grondige risicoanalyse kan maken van hoe ver leerlingen staan in hun traject.

Slide 20 toont een rapport, met blauwe vierkanten voor afwezigheden, om op te volgen in een spijbelproblematiek en zo aan te tonen dat naar school gaan belangrijk is. Heel veel jongeren hebben gelukkig een diploma gehaald zodat ze op de arbeidsmarkt terechtkunnen.

4. Heropstart schooljaar in september 2020

In juli 2020 waren er draaiboeken met kleurcodes die alweer niet waren aangepast aan de onderwijsvormen. Op 9 juli kreeg de school een brief met de coronatoelage en op 16 juli is Christine Hannes aan het werk gegaan. Officieel moet alleen de directeur op 16 augustus beginnen te werken samen met een paar administratieve medewerkers, maar gelukkig is dat niet zo in de realiteit. Ze heeft heel veel nieuwe leerlingen ingeschreven, want jammer genoeg komen beroepsschoolleerlingen pas na de waterval in de Spectrumschool terecht.

Op 1 september 2020 is de school opgestart in code geel, zoals het draaiboek voorschrijft. Ze heeft de tijd genomen om alle leerlingen te screenen met opdrachten en observatiemomenten voor praktijk en algemene vorming. Er waren ook portretklassenraden om een beter zicht te krijgen op de start van de jongeren, zodat ze het traject sneller, individueler en gericht konden maken. Er worden pogingen gedaan om de hervorming verder uit te werken en Christine Hannes heeft ook een draaiboek voor code oranje en rood gemaakt.

De school kon niet zomaar opstarten in de oude versie van code oranje. Er zijn klassen van elf of twaalf leerlingen. Het had niet veel zin om die te halveren. Het GO! heeft levensbeschouwelijke vakken en daarvoor worden leerlingen uit verschillende klasbubbels samen gezet. De week-weekregeling zou ervoor zorgen dat leerlingen in het beroepsonderwijs de helft van hun praktijklessen verliezen, en dat is totaal onverantwoord. Vaste plaatsen in vaste klassen hebben die leerlingen niet.

Een week na de opstart had de school een eerste besmetting, maar de impact daarvan was onduidelijk. Er waren uitgewerkte draaiboeken voor de school, zoals een vaste plaats voor de leerkrachten in het leraarslokaal, wat totaal niet haalbaar was, maar er was geen centraal draaiboek over hoe om te gaan met een besmetting. Elk CLB, dat zelfs zonder corona onderbemand is, moest dat apart uitwerken.

Er waren heel veel verschillende versies over quarantaine en wie de communicatie doet. Bij de eerste besmetting moesten de hele klas en alle leerkrachten in quarantaine, wat een gigantische impact had op de leerlingen deeltijds en duaal leren, want die mogen dan twee weken niet werken en verliezen hun loon. Het zijn leerlingen die bewust kiezen voor deeltijds onderwijs omdat ze de centen nodig hebben, en bij een besmetting in de klas moeten ze dan twee weken thuis blijven. Dat vindt Christine Hannes onverantwoord.

Na week drie is de Spectrumschool overgestapt naar code geel met een oranje bril. Christine Hannes heeft overwogen om de school te sluiten, maar dat was zinloos: een klas of een school kan men niet sluiten als er in de maatschappij een pandemie bezig is. Voor de school was het niet evident om dat uit te werken en ook niet om

het uit te leggen. In de media wordt gezegd dat het in orde is met code geel, dus waarom moet de school dan aanpassingen doen? Tot vandaag is het nog altijd onduidelijk wie in quarantaine moet, waarom en voor hoe lang, en wie dat beslist.

Nu is het simpel, want er wordt niet meer getest. Als men samenwoont met een positief getest persoon, blijft men tien dagen thuis, maar wanneer beginnen de tien dagen? Is dat vanaf de dag van de positieve test? Is het vanaf de dag dat de positieve persoon weer buiten gaat? Dat is een week verschil, en dat is immens veel voor jongeren die niet kunnen werken. Daarop zouden er duidelijke antwoorden moeten komen.

De impact op het team is immens. Er zijn continu leerlingen of personeel in quarantaine en iedereen is vermoeid door de constante aanpassingen.

Code oranje komt binnenkort online, maar wanneer is dat precies, binnenkort? Als de directeur over een week nieuwe lesroosters moet communiceren aan ouders, personeel en leerlingen, wil ze graag het volledige draaiboek hebben om dat uit te werken. De school heeft een basisrooster gemaakt van specifieke en algemene vorming, heeft een aantal vakken geschrapt die van thuis uit kunnen gebeuren, heeft verschillende starturen, alternerende pauzes en een kortere middagpauze, en probeert zoveel mogelijk in vaste bubbels te werken. In het deeltijds onderwijs is dat echter niet evident.

De Spectrumschool heeft zeer diverse besmettingen gehad, vooral in de tweede en derde graad, en drie in de eerste graad. Het zit echt in de hogere graden. Die zijn niet meteen te linken aan de schoolse omgeving, wel allemaal aan hun preciaire thuissituatie en aan de sportclub. Tot nu toe heeft de school drie clusterbesmettingen gehad en die hadden allemaal te maken met de les lo. Tot nu toe zijn er twee mensen ernstig ziek geweest, waren er 63 positieve testen, en 328 mensen hebben tot nu toe in quarantaine gezeten. Dat maakt dat men geen normale school kan organiseren, want één op de drie is er continu niet, en die kan men niet vervangen.

5. Wat heeft men geleerd?

Positief is dat de school haar digitale visie versneld heeft uitgewerkt. Ze heeft nog meer ingezet op screening van de jongeren, want nu wordt bij de inschrijving gevraagd naar de ICT-situatie thuis. Er is ook een heel hoge 'sense of urgency', want er zijn opvallend weinig spijbelaars. De leerlingen willen gewoon naar school komen, iedereen wil samen aan de slag om te leren op school, en dat uit zich ook in de lespraktijken.

6. Knelpunten

Er zijn een aantal knelpunten met data. Een personeelslid dat afwezig is door corona wordt niet geregistreerd of onder heirkracht geplaatst. Het is onmogelijk te zien hoeveel onderwijspersoneelsleden in Vlaanderen positief zijn. Via het CLB kan men te weten komen hoeveel er thuis in quarantaine hebben gezeten. Alleen vervangingen moeten worden gemeld, maar vervangen kan niet want ze zijn geen tien werkdagen afwezig en dus worden ze niet gemeld. Dat vindt Christine Hannes een knelpunt.

Ook de communicatiestroom is een knelpunt. Het is nefast dat alle info eerst in de pers komt. Als een expert in het nieuws komt, weet Christine Hannes dat er iets zal worden gecommuniceerd waar zij nog geen weet van heeft. Zij zal worden gebeld door ouders, leerlingen en personeelsleden, en ze kan alleen maar wachten op een eerste update van nieuwe draaiboeken in Schooldirect. Dat geeft een constante druk op het hele schoolteam.

De 'one size fits all'-draaiboeken zijn niet voldoende afgestemd. De doelgroepen van het dbso en praktijkgerichte opleidingen komen te weinig aan bod. Aanpassingen aan draaiboeken worden ook niet voldoende gecommuniceerd. Christine Hannes zit aan versie 22 van haar interne draaiboek. De flowcharts wijzigen te traag en van de nieuwe quarantaineregeling is er nog geen nieuwe flowchart. In de draaiboeken is er ook een FAQ, maar van bijna geen enkel item is er een update, en die updates krijgt ze niet. Ze moet elke dag op de website kijken of er iets nieuws is, en dat werkt niet echt goed.

In het schooljaar 2019-2020 zijn het decreet van 8 mei 2020 tot het nemen van dringende en tijdelijke maatregelen in het onderwijs naar aanleiding van de coronacrisis en het decreet van 29 mei 2020 tot het nemen van dringende tijdelijke maatregelen in het onderwijs naar aanleiding van de coronacrisis (II) goedgekeurd, maar hoe zal dat dit jaar gaan? Als ze de schooluren, de middagpauzes en de lessen anders organiseert, dan moet ze wel nog binnen rondzendbrief SO 74 blijven. Als ze het schoolreglement aanpast inzake evaluatie, dan moet ze nog binnen rondzendbrief SO 64 blijven. Dat is niet in orde.

Een heel belangrijk knelpunt voor de jongeren is de afstemming met andere sectoren. In het begin van het schooljaar 2020-2021 was er veel discussie en onduidelijkheid of de school wel OAO's mocht afsluiten. In het begin mocht dat niet, maar naderhand wel, en dat zorgde voor onduidelijkheid. Technische werkloosheid kan niet overal. Als de jongeren niet kunnen werken, hebben ze geen loon. Inzake stages zijn er overal andere afspraken met bedrijven. Er is geen ondersteuning op het vlak van regelgeving en de vervangingsregels zijn nog altijd zoals ze zijn. Twee weken voor een vakantie mag niemand worden vervangen. Op dit moment zijn er tien leerkrachten in quarantaine. Er zijn wel mensen die zouden willen inspringen, maar de school kan ze niet aannemen. In het schooljaar 2019-2020 waren er vervangingseenheden vanuit het secundair onderwijs, maar dat is weggefallen en er is niets in de plaats gekomen.

De eerste graad is heel laat moeten opstarten. Voor de tweede graad zijn de eindtermen nog altijd niet goedgekeurd, maar toch moet de school op 30 november 2020 programmatiedossiers indienen. Het is vreemd om een opleiding te programmeren waarvan men niet weet wat die inhoudt. Tegen september 2021 moeten alle leerkrachten van de derdejaars startklaar zijn. Dat betekent dat de eindtermen omgezet moeten zijn in lesinhouden en evaluaties. Dat was zonder corona al een strakke timing, nu is dat gewoon niet haalbaar. Voor het deeltijds onderwijs is er zelfs nog geen tijdlijn. Stapt de tweede graad volgend schooljaar mee in de hervorming of niet? Niemand die het weet.

Christine Hannes wil eindigen met een positieve noot. Scholen zijn meer dan onderwijs en zeker voor de kwetsbare doelgroepen. De scholen moeten absoluut open blijven in de mate van het mogelijke. Directies moeten voldoende autonomie krijgen om het te organiseren in de context van de school. Zelfs op het lokale niveau is dat nog te ruim, want in Antwerpen zijn er scholen waar geen besmettingen zijn. Uiteraard moeten die niet naar code oranje gaan. De Spectrumschool heeft nu wel nood aan iets minder leerlingen op school om hun veiligheid en die van het team te kunnen garanderen.

Er is nood aan ondersteuning op het vlak van regelgeving, zoals de vervangingen, en ook aan flexibiliteit voor andere administratieve taken. Ten slotte roept Christine Hannes op de pandemie niet onder de mat te vegen. In de rest van de maatschappij is het ondertussen code donkerrood, en in het onderwijs is er, in het belang van kwetsbare jongeren, niks aan de hand, maar daarmee zijn zij ook niet gebaat. Het moet duidelijk worden benoemd: er is een problematische crisissituatie waar iedereen samen oplossingen voor moet zoeken.

Directies, koepels en netten krijgen heel veel autonomie, maar de draaiboeken zijn soms veel te dwingend, waardoor ze zich vastrijden. Zelfs met 61 besmettingen wil Christine Hannes graag haar school te allen tijde zoveel mogelijk openhouden.

IV. Vragen van de leden

1. Vragen van Sihame El Kaouakibi

Sihame El Kaouakibi dankt de genodigden voor hun toelichtingen, en ook voor hun management, weerbaarheid en wendbaarheid. Daar kan iedereen veel van leren. Uit de hoorzitting met directies uit het basisonderwijs (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 536/1) en ook uit de Panoreportage over afstandslernen is gebleken dat over het algemeen kinderen en jongeren onder de radar blijven. Wat zijn de grootste lessen die daaruit kunnen worden getrokken? Hoe komt het dat ze nu meer boven de radar komen en wat kan daaruit worden geleerd? Hoe kan men daar structureel mee aan de slag, niet alleen qua digitalisering, maar ook qua aanpak?

Het continu in kaart brengen van digitale noden zal toch moeten worden gemonitord, en tegelijk mogen scholen daar niet meer mee worden belast. Zou het een grote taakbelasting zijn om continu de noden van zowel leerkrachten als leerlingen te kunnen monitoren, om daar beter en sneller mee te kunnen omgaan?

Heel wat leerlingen hebben het getuigschrift voor de A-stroom gekregen. In Beringen bijvoorbeeld wordt rond de kerstvakantie nagegaan wat de situatie echt is. Er worden meer middelen en ondersteuning gevraagd, maar de vraag is welke ondersteuning nodig is en wat de school met die middelen zal doen? Er zijn mensen nodig om die middelen in te zetten en er is al een tekort aan mensen. Kunnen externen die ondersteuning bieden? Zo ja, op welke vlakken dan?

Geldt het knelpunt van de databanken heel specifiek voor de school of zijn het algemene zaken die deelbaar zijn? In het onderwijs in Vlaanderen zijn er zeer sterke 'good practices', maar hoe moet die informatie worden gedeeld? Zeker in deze crisisaanpak kunnen mensen leren van elkaar.

Bart Schepens had het vooral over de instroom uit het lager onderwijs naar het eerste middelbaar. Zijn er ook problemen tussen leerjaren en graden? Is daar ook leerachterstand en hoe wordt daarmee omgaan?

De feedback over de zomerscholen is zeer gemengd. In de hoorzitting met het basisonderwijs (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 536/1) waren er positieve signalen te horen, zeker over de zomerschool. Maar niets kan de ondersteuning en remediëring op school vervangen. Hebben de genodigden deelgenomen aan de oproep van de zomerschool? Waarom wel of niet? In de zomer lopen jongeren altijd achterstand op, en dus niet alleen door corona. Daarom is de zomerschool een extra mogelijkheid voor een inhaalbeweging, maar het moet wel worden georganiseerd op het niveau van de school, want de school kent haar leerlingen het best. Het succes lag vooral aan het feit dat de leerkrachten dat zelf deden. Dat is natuurlijk een enorme extra opdracht voor de leerkrachten bovenop de vermoeidheid die ze al hadden. Niettemin toonde de feedback dat de achterstand daardoor een klein beetje verminderde. Hoe kijken de genodigden daarnaar?

In de verschillende fases hebben scholen enorm snel geschakeld, en over de draaiboeken is er al veel gezegd, maar welke zaken zijn er mogelijk om de lokale autonomie te realiseren en het vertrouwen te verhogen?

2. Vragen van Elisabeth Meuleman

Elisabeth Meuleman dankt op haar beurt de sprekers voor hun heldere toelichtingen. Vooral de getuigenissen vanop de werkvloer zijn bijzonder waardevol.

De Limburgse genodigden legden een heel grote nadruk op het openhouden van de scholen. Vanuit een pedagogisch standpunt kan ze dat volgen. Voor basisscholen staat dat buiten kijf, net als voor praktijkgerichte richtingen. Kwetsbare leerlingen zouden te allen tijde op school moeten kunnen zijn. Er is een grote 'maar' omdat de dijken van de gezondheidszorg op instorten staan. De besmettingen nemen een hoge vlucht, de gezondheidszorg heeft handen te kort en gewone behandelingen worden uitgesteld. Dit toont aan dat het pedagogische verlangen op dit moment niet strookt met de epidemiologische realiteit.

Elisabeth Meuleman gelooft dat de scholen al het mogelijke doen om alles veilig te laten verlopen, en op de foto's van de Limburgse scholen hebben de leerlingen wel een mondkapje op, maar ze zitten met velen voor lange tijd naast elkaar in een klein klaslokaal. Op de speelplaats omarmen leerlingen elkaar, weliswaar met een mondkapje op, maar soms hangt dat onder hun neus, en dan gaat het nog niet eens over het moment waarop ze hun boterhammen opeten of over de grote stroom leerlingen die zich op hetzelfde moment naar de school verplaatsen, samen op de bus zitten of rondhangen aan het station. Dat valt moeilijk te rijmen.

De scholen zeggen stellig dat ze veilig kunnen openblijven, maar de horeca en De Lijn ook. Hoe kan het nog veiliger? Wat kan er nog meer worden gedaan? Hoe kunnen de scholen ervoor zorgen dat er extra maatregelen worden genomen en welke zijn dat dan? Is het verlengen van de herfstvakantie een mogelijkheid? Wordt de gewijzigde teststrategie een groter risico? Als er niet wordt getest, wordt het nog gevaarlijker. Daarom moet de sneltest er zeker komen, maar als dat niet gebeurt, hoe kan dat dan worden opgelost?

Elisabeth Meuleman was verbaasd dat de richtlijnen voor de quarantaine niet duidelijk waren, hoe lang die moet duren en wie er dan in quarantaine moet. Zijn de richtlijnen nog steeds niet duidelijk?

Wat is precies het probleem met de vervangingen? Zijn de code van de leerkracht en de heirkraft problematisch? Is het probleem dat ze geen vervanging kunnen inzetten twee weken voor een vakantie? Of is het probleem dat er geen vervangingseenheden zijn? Wat moet er precies worden gewijzigd om vervangingen mogelijk te maken? Heeft iedereen leerkrachten die kunnen inspringen?

De genodigden waren lovend over de lokale crisiscellen. Veel steden en gemeenten hebben die opgericht en blijkbaar zijn ze ondersteunend voor directies. Ook over de CLB's heeft Elisabeth Meuleman al veel lof gehoord, want ze doen heel hard hun best om de directies bij te staan. Blijkbaar geraken ze wel overbelast. Ervaren de sprekers dat ook? Is er daardoor nog weinig aandacht voor het psychosociaal welzijn of voor kerntaken? Hoe kan dat worden opgelost?

3. Vragen van Hannelore Goeman

Met elke getuigenis die *Hannelore Goeman* hoort in deze commissie, neemt haar respect voor mensen in het onderwijsveld alleen maar toe. Het is ongelooflijk wat die mensen presteren. Het is duidelijk dat de coronacrisis veel uitdagingen op scherp heeft gesteld, om te beginnen ICT. In het Vlaams Parlement was iedereen enthousiast over het 'DigitalForYouth'-project, maar dat is niet voldoende. De vraag over hoe de laptops in de toekomst moeten worden beheerd, is hier ook wel relevant. Iedereen is ervan overtuigd dat er extra moet worden geïnvesteerd in digitalisering, en dat is niet eenmalig, het is structureel, niet alleen voor de

leerlingen, maar ook voor de leerkrachten. Het moet een heel pakket zijn en het is zaak om dat nu te doen. Daarop zal Hannelore Goeman zeker aandringen bij de minister, met aandacht voor de kansarme leerlingen.

In verband met het afstandsonderwijs was iedereen heel bezorgd voor de leerlingen die plots onbereikbaar bleken te zijn. Was er daarbij ook samenwerking met de lokale besturen en zo ja, hoe hebben ze dat ervaren? In sommige gemeenten hebben de besturen een regierol opgenomen om scholen, jeugdwerkers, OCMW, andere partners en het sociale veld samen te brengen in een netwerk om samen te werken.

Het welzijn van de leerlingen staat onder druk. Alle begrip voor de CLB's die dat er nu moeten bijnemen. Op welke manier proberen de sprekers te werken aan het welzijn van de leerlingen, maar ook van de leerkrachten?

Over preteaching kreeg Hannelore Goeman vaak de reactie dat het voor nieuwe leerstof niet gemakkelijk is om de eindtermen eerste graad, die nog in volle ontwikkeling zijn, op afstand te geven. Leerlingen vonden toch dat het pakket op afstand soms heel zwaar was. Hebben leerkrachten onder elkaar afgestemd over wat er werd gegeven zodat leerlingen niet werden overladen? Leerlingen konden niet altijd rekenen op de steun van hun ouders, wat de verschillen alleen maar heeft vergroot. Hebben de scholen nog examens georganiseerd op het einde van het schooljaar 2019-2020? Of hebben de klassenraden een inschatting gemaakt op basis van permanente evaluatie?

Klassenraden hebben zich blijkbaar welwillend opgesteld voor de overgang van het zesde leerjaar naar het eerste middelbaar, en tussen de verschillende leerjaren. Dat is niet meer dan terecht, maar er kunnen wel problemen zijn. Als de heroriëntering moet gebeuren in de loop van het jaar, hoe willen de scholen dat dan aanpakken?

Hannelore Goeman is een groot voorstander van de zomerscholen. Ze heeft er een aantal bezocht en prachtige samenwerkingen gezien. Wat zijn de plannen om herfstscholen, weekendscholen of bijlessen buiten de uren te organiseren? De middelen daarvoor kunnen inderdaad beter naar de scholen zelf gaan, want eigenlijk moet de remediëring in de klas gebeuren door de eigen leerkrachten.

Over het financiële aspect van het secundair onderwijs valt veel te zeggen. Natuurlijk komen er ook besparingen aan, maar gelukkig zijn die voor het schooljaar 2020-2021 serieus gemilderd. Hopelijk zal dat de volgende jaren ook zo zijn want corona is niet voorbij. Hebben de genodigden specifieke opmerkingen daarover op korte termijn? De financiële middelen voor de kosten die de scholen hebben gemaakt tijdens de coronacrisis volgen, maar volstaan die wel?

Inzake inspecties liet Vlaams minister Ben Weyts uitschijnen dat ze beter opnieuw een coachende rol opnemen. Het is wel goed dat ze iedereen hebben opgebeld om te horen wat ze konden doen, en het zou goed zijn om dat tijdens de hele coronacrisis vol te houden, want aan een gewone doorlichting heeft op dit moment niemand een boodschap.

Met de communicatie is van alles misgelopen, maar hebben de sprekers concrete adviezen over hoe de directe communicatie met de scholen kan worden verbeterd? Misschien moeten de updates van Schooldirect regelmatigiger gebeuren, maar zijn er ook andere verbeteringen mogelijk?

Het openhouden van de scholen is inderdaad een absolute prioriteit om alle redenen die de genodigden hebben opgesomd, maar de situatie is op dit moment zeer dramatisch. Zien de scholen nog mogelijkheden om de situatie rond de scholen

veiliger te maken? De scholen hebben nu zelf de mogelijkheid om een inschatting te maken om al dan niet deels over te gaan naar afstandsonderwijs. Dat lijkt een goede zaak, maar wordt daardoor niet te veel verantwoordelijkheid bij de scholen gelegd? Moet dat op schoolniveau gebeuren, of moet een lokale crisiscel daarbij worden betrokken? Moeten scholen ook zelf kunnen beslissen om te variëren in afstandsonderwijs voor de tweede en derde graad? Bijvoorbeeld wel voor een kwetsbare groep en niet voor een niet-kwetsbare groep?

Om het lerarentekort in te dijken, kunnen vervangingen of interims worden ingezet, maar zijn er nog andere mogelijkheden om de acute crisis op te vangen?

Als de scholen overschakelen op afstandsonderwijs, liggen er dan plannen klaar om dat aan te pakken? Krijgen de scholen daarbij steun van de pedagogische begeleidingsdiensten? Wat kan het beleid nog doen?

De opmerkingen over quarantaine ten slotte heeft Hannelore Goeman genoteerd, maar ook zij weet niet wanneer dat begint te tellen. Het onderwijs heeft dringend nood aan een teststrategie zodat de quarantaine zo kort mogelijk kan worden gehouden, misschien met sneltests, want elke leerkracht op het terrein is nu belangrijk.

4. Vragen van Kim De Witte

Ook *Kim De Witte* dankt de sprekers voor hun getuigenissen en spreekt zijn respect uit voor hun engagement. Hij heeft twee vragen over de veiligheidsmaatregelen. Hij heeft het ventilatieplan gelezen, maar hoe zit het precies met de ventilatie? Zijn de lokalen genoeg uitgerust om te ventileren? Zijn er alternatieven als het begint te vriezen? Zijn er mogelijke verbeteringen bij een uitbraak op school? Vlaams minister Wouter Beke heeft een aantal mobiele teams op pad gestuurd voor de woonzorgcentra, maar hebben de scholen zulke teams gezien? Helpt dat? Moeten er meer zijn? Die multidisciplinaire teams van specialisten zouden kunnen helpen met testen en psychosociale ondersteuning op school.

Is de contacttracing van de CLB's nog bezig? Wat zijn de problemen die de scholen daarbij zien? De sneltests zouden kunnen helpen om lange quarantaines te vermijden. Welke verbeterpunten zien de sprekers bij een uitbraak?

Voor het afstandsonderwijs vragen de scholen 19.000 laptops voor leerlingen die er geen hebben. Er zijn er nu 12.000 geleverd, maar professor Ides Nicaise spreekt van een nood van 45.000 gezinnen die geen laptop hebben thuis. Als men elke leerling een laptop zou geven voor afstandsonderwijs, zijn er 200.000 laptops nodig. Daarnaast is er thuis ook nood aan internet en aan digitaal lesmateriaal, wat ook allemaal geld kost. Tijdelijk was dat gratis, maar vanaf 1 september 2020 niet meer. Klopt dat? Zijn de geplande middelen daarvoor voldoende?

Tijdens de begrotingsbesprekingen zei de minister dat er meer geld gaat naar onderwijs, terwijl anderen beweerden dat er wordt bespaard op onderwijs (*Parl.St. VI.Parl. 2019-20, nr. 15/5-I*). Hoe wordt dat beleefd op het terrein? Hoeveel er wordt geïnvesteerd in onderwijs, is toch geen detail. Gaat dat de juiste richting uit of zijn er net minder middelen voor onderwijs?

Volgens de sprekers zijn de ongelijkheid en de leerachterstand gegroeid omdat de betere leerlingen in een betere thuissituatie sneller vooruitgaan, en de leerlingen in een moeilijke thuissituatie sneller achteruitgaan. Hebben er veel leerkrachten deelgenomen aan de zomerscholen en deden ze dat in een vrijwilligersstatuut? In de hoorzitting met het basisonderwijs stonden de sprekers absoluut niet te springen om in krokus-, herfst- en kerstverlof nog zoiets in te richten omdat het voor de leerkrachten niet haalbaar is (*Parl.St. VI.Parl. 2020-21, nr. 536/1*). Hoe zien de

sprekers dat en wat is de oplossing voor die ongelijkheid? Komt dat neer op meer differentiatie, kleinere klassen en meer handen in de klassen? Wat is daarvoor nodig?

5. Vragen van Koen Daniëls

Koen Daniëls dankt de sprekers voor hun toelichting, inzet en gedrevenheid, want die blijven nodig voor de leerkrachten. De opmerking over de richtlijnen klinkt vanuit alle richtingen. Als ze te vaag zijn, komen er heel veel vragen van directies, want in verschillende scholen worden die vaak verschillend geïnterpreteerd. Als ze gedetailleerder zijn, botst dat met de vraag naar vertrouwen. Wat is het goede evenwicht?

Inzake communicatie kunnen allerlei beschouwingen worden gemaakt over de pers. Op maandag 19 november 2020 is Schooldirect om 1:28 uur 's nachts in de mailbox gevallen. Het overleg was afgelopen om 0:44 uur. Veel sneller zal niet lukken. Koen Daniëls vraagt welke wijzigingen er niet vermeld worden in Schooldirect. De sprekers moesten daar blijkbaar naar zoeken, maar Koen Daniëls vond die meteen via een klik op een link.

De volgende vraag gaat over de rechtstreekse ondersteuning die de scholen genieten van het net waartoe ze behoren, van de scholengroep, de scholengemeenschap en de pedagogische begeleidingsdiensten. Waaruit bestond die steun?

Leerachterstand is iets waar het beleid, elke school, elke leerkracht en elke directeur wakker van ligt. Bovenop de zomerachterstand is daar nu iets bijgekomen, en blijkbaar is de consensus om de balans op te maken in december 2020. Hadden ze het in september 2020 gemeten, dan hadden ze het zomereffect kunnen meten plus het corona-effect. Was het niet zinvol geweest om dat mee te nemen om te weten waarop ze moeten inzetten?

Hebben de scholen keuzes moeten maken in het lesaanbod om de leerachterstand of de grote verschillen tussen leerlingen te kunnen bijwerken? Daarbij denkt Koen Daniëls vooral aan leerlingen van het zesde leerjaar die de overstap hebben gemaakt naar het middelbaar. In het zesde leerjaar wordt veel herhaald, maar dat is nu grotendeels weggevallen. Zijn daar zaken geschrapt en zo ja, wat?

De leraarskamer is het heiligdom van elke school waar leerkrachten even zichzelf kunnen zijn, maar in coronatijden is dat ook een gevaarlijke plaats geworden. Hoe hebben de scholen dat kunnen oplossen?

Wat hebben de scholen gedaan met de extra-murosactiviteiten? Externe partners met wie ze al jaren samenwerken, smeken waarschijnlijk dat ze blijven komen, maar sommige scholen sluiten dat bij voorbaat uit om het openbaar vervoer niet extra te belasten. Vinden ze dat een begrijpelijke keuze of vrezen ze bepaalde zaken te missen?

Voor de genodigden is het welzijn van jongeren belangrijk doordat ze elkaar kunnen zien in een gestructureerd verband. Hoe zwaar zijn de psychische problemen of het niet goed in hun vel voelen van de jongeren in hun school? Was het een verademing of is er nog altijd druk door schrik van de leerlingen?

Op dit moment zitten er meer leerkrachten in quarantaine in afwachting van het niet getest worden dan er zieke leerkrachten zijn. Kunnen de directies dat opvangen of wordt het nipt in afwachting dat de minister in het kader van korte vervangingen nog iets onderneemt? Zijn de risicoprofielen onder de leerkrachten stabiel? Voor de korte vervangingen krijgen scholen een groter contingent als ze er niet mee toekomen. Dat wordt op dit moment aangepast.

6. Vragen van Jan Laeremans

Jan Laeremans dankt de directeurs die de kapiteins op het schip zijn en hun school in een heel lastige storm door woelige wateren hebben geleid, ondanks het feit dat de bakens niet altijd zichtbaar zijn.

Hij haalt vier grote lijnen uit de tussenkomsten van de sprekers. Eén, er moet een verfijning zijn van de draaiboeken, ze moeten zeker in het bso worden verfijnd en men moet de lokale autonomie van de scholen laten spelen, want het heeft geen zin om dat voor alle scholen tegelijk op te leggen, zeker in het bso. Twee, er moet duidelijkheid komen over de quarantaine, zowel voor leerlingen als voor leerkrachten en er moet meer worden getest. Drie, de flexibiliteit voor vervangingen is broodnodig, en de periode vlak voor de vakantie moet daarbij worden opgeschort, zodat scholen tot het einde van het jaar mensen kunnen vervangen, ook twee weken voor het einde van het schooljaar. Vier, inzake digitalisering wringt het schoentje. Er is een heel grote inspanning gedaan om laptops te leveren, maar het is niet voldoende. De minister evolueert in de richting van een laptop voor elke leerling en elke leerkracht. Dat is al een hele stap vooruit en dat komt door coronaomstandigheden.

Hoe zien de sprekers dat? Zijn er genoeg gekleurde middelen voor ICT op elke school? Het geld ontvangen en dan zelf materiaal bestellen heeft natuurlijk het nadeel dat ze alle procedures moeten volgen. Of zien ze meer heil in een standaardpakket dat het ministerie van Onderwijs aanbiedt en waaruit ze kunnen kiezen? Is er nood aan een soort uitgebreid Bednet zodat alle leerlingen die in quarantaine moeten, de lessen rechtstreeks kunnen volgen? Het lokale internet moet dan natuurlijk worden verzwaaard.

Bart Schepens heeft een halve school kunnen openen na de paasvakantie van 2020, maar heeft hij dan voorrang gegeven aan bepaalde vakken? Hoe is die selectie gebeurd? Hopelijk keert die situatie met maar een deel van de leerlingen op school niet terug. Hoe wordt de selectie gemaakt? Doet de leerkracht dat thuis of geeft hij les aan zijn klas op school? Doet de directie dat of gebeurt dat in samspraak?

Voor 1B waren er weinig leerlingen omdat iedereen zoveel mogelijk inschrijft voor 1A. Zullen er dan leerlingen na Kerstmis moeten overstappen naar 1B? Is dat een vrije keuze of probeert men de ouders daarvan te overtuigen?

Het Spectrumcollege Beringen vroeg extra middelen voor individuele begeleiding. Het is niet duidelijk wat daarmee wordt bedoeld. Het college vroeg ook meer toezichters, maar ook dat zou Jan Laeremans graag toegelicht zien. Kunnen ook werklozen tijdelijk in dienst worden genomen voor die toezichtfuncties?

Eind schooljaar 2019-2020 heeft de school het voordeel van de twijfel gegeven bij deliberaties. Zal ze dat met Kerstmis ook doen of zal ze strenger zijn, want nu heeft ze toch een heel trimester kunnen lesgeven?

Jan Laeremans begrijpt het poetsprobleem van de Spectrumschool in Deurne. De kledkamers kunnen niet worden ontsmet bij gebrek aan personeel, maar dat staat in het draaiboek voor code oranje. Nu moet dat dus wel gebeuren. Worden die kledkamers dan niet gebruikt? Worden de lessen lo stilgelegd? Christine Hannes vermeldde ook dat dat geen goede uitgave is. Is dat omdat het niet prioritair is of is het gewoon nutteloos?

De Spectrumschool Deurne heeft 450 laptops gekregen, maar heeft iedereen die op het einde van het schooljaar moeten inleveren? Heeft de school ze in september 2020 opnieuw uitgedeeld?

Blijkbaar komen de nieuwe eindtermen voor de tweede en derde graad veel te laat, omdat de school dat niet meer gepland krijgt voor het schooljaar 2021-2022. Wat moet er gebeuren? Moeten die eindtermen met een jaar worden uitgesteld of moet er een versnelling komen?

7. Vragen van Loes Vandromme

Loes Vandromme dankt de genodigden namens de CD&V-fractie voor hun boeiende woorden en hun hart voor onderwijs. De minister spreekt vaak over zijn onderwijsclub, de mensen die aan tafel zitten en samen met hem beslissingen nemen. Hebben de sprekers het gevoel dat ze genoeg worden gehoord en vertegenwoordigd zijn in die club?

Het Vlaams Parlement heeft een aantal reeds vermelde Coronadecreten goedgekeurd, onder andere over evaluatie en de mogelijkheid om digitaal in te schrijven. Zijn er nog zaken die het Vlaams Parlement daarin moet meenemen, en zijn er andere zaken die minder relevant waren? Er komt nog een Coronadecreet aan met een aantal verzuchtingen die hier al zijn uitgesproken.

Loes Vandromme heeft persoonlijk vastgesteld dat haar zoon in het eerste jaar van het secundair onderwijs zoekende is. De uiteenzettingen stellen haar gerust dat hij daar niet alleen mee staat. Misschien ligt de verklaring wel in het missen van de leerstrategieën, in het zoeken hoe hij moet studeren. Er is niet zozeer een probleem met de leermotivatie, maar het lijkt erop dat bepaalde zaken verdwenen zijn.

Eigenlijk is het hele coronagebeuren een groot experiment en misschien kunnen een aantal doctors in de leerpsychologie een interessant onderzoek opstarten naar het effect van weinig aandacht krijgen van de leerkracht die iemand op weg helpt om te leren en te studeren. Hebben de sprekers bepaalde aanbevelingen om dat te versterken?

Christine Hannes heeft heel veel leerlingen in OKAN-klassen. Loes Vandromme vraagt haar om nog even in te zoomen op de situatie van die leerlingen, gekoppeld aan de leerstrategieën. Als die leerlingen uit een bijzondere context uit hun thuisland komen en zo lang niet hebben geleerd, kan men daaruit leren om hen nog beter te begeleiden.

De sprekers gaven aan dat het niet evident is om de modernisering op te starten in coronatijden. Kunnen ze aangeven welke ondersteuning ze nog missen om daar verder mee aan de slag te gaan?

Hoe kan de overstap van basisonderwijs naar secundair onderwijs nog beter op elkaar worden afgestemd? Wat kan men leren uit het feit dat er door de crisis meer getuigschriften worden afgeleverd? Zit er heel veel verschil op in de verschillende basisscholen?

Volgens alle sprekers groeit de kloof tussen leerlingen. Kan de digitalisering dat oplossen en zo ja, hoe? Wat is er nodig om dat aan te pakken? Op digitalisering moet blijvend worden ingezet. De digitale klas is misschien wel de klas van de toekomst, maar met een leerkracht erbij. Is er dan vooral nood aan laptops voor de leerkrachten of is er nood aan extra ondersteuning bij het professionaliseren van die leerkrachten? Nu is de boodschap vooral: een laptop voor elke leerling, en soms: een laptop voor elke leerkracht, maar waarvoor kiest men dan best?

Volgens Christine Hannes was er heel veel werk voor de preventieadviseurs. Zijn er voor hen voldoende intervisiemomenten om van te leren? Is er voldoende aandacht om dat allemaal te delen?

Wat kan men leren uit deze crisis bij het bouwen van nieuwe schoolgebouwen inzake sanitaire voorzieningen, loopstromen enzovoort?

De school van Ludo Elsen is zeer centraal georganiseerd. Heeft dat voordelen voor het aanpakken van de crisis?

Al op 28 september 2020 trok Loes Vandromme in de pers aan de alarmbel omdat heel veel scholen met vervangingen in de problemen kwamen. Daarom pleit ze voor flexibele manieren om korte vervangingen mogelijk te maken. Elke persoon die voor een klas staat, moet een pedagogisch diploma hebben. Heel vaak weet men echter niet wie in de buurt misschien wel een pedagogisch diploma heeft en misschien wel bereid is om even voor de klas te staan. Is het aanleggen van een lokale pool daarvoor een mogelijke piste?

Voor Loes Vandromme zal het onderwijs lokaal zijn of zal het niet zijn. Er zijn al heel veel lovende woorden gesproken over de lokale crisiscellen, maar zien de sprekers nog kansen voor lokale besturen om hen te ondersteunen in hun dagelijkse werking in, maar ook buiten coronatijden? Het pleidooi voor de lokale context en voor het geloof en vertrouwen in de scholen wordt zeker ook gedeeld door de CD&V-fractie.

De sprekers hadden vragen bij het optreden van de inspectie en daar heeft ze alle begrip voor, maar hoe kunnen ze dan verantwoordelijk worden gehouden? Kunnen ze Brussel met zo weinig mogelijk planlast laten weten hoe ze bezig zijn? Vertrouwen is goed, maar misschien is er toch een manier om te controleren nodig.

In de oude manier van testen werden alle hoogrisicocontacten van de indexpatiënt getest en werden clusteruitbraken vermeden. Zou het een goed idee zijn om in het onderwijs op die manier te testen, ook al hebben niet alle leerlingen en leerkrachten zichtbare symptomen? Volgens de CLB's en de lokale crisiscellen zou dat alvast een goede manier zijn om duidelijk te weten wie er wel en wie niet besmet is. Dat zou ook de impact op het onderwijs draaglijker maken.

Er zijn signalen dat de studenten in de lerarenopleiding steeds minder mogelijkheid krijgen om stage te doen in het onderwijs. Wat zijn de ervaringen van de sprekers en hoe gaan ze daarmee om?

Loes Vandromme besluit dat de grote inzet en creativiteit van de schoolteams en directeurs illustreren dat onderwijs een heel boeiende wereld is. Ze hebben heel veel autonomie en het is de bedoeling dat die autonomie zo maximaal mogelijk wordt benut.

8. Vragen van Kathleen Krekels

Bart Schepens gaf aan dat hoe verder de tijd vorderde, hoe minder impact hij had op het leerrendement en de stimulerende processen. *Kathleen Krekels* vraagt hoe hij dat nu aanpakt voor de kinderen die afstandsonderwijs hebben. Welke lessen trekt hij daaruit?

Ludo Elsen merkte op dat het beter is om tot Kerstmis te wachten met een evaluatie van de leerachterstand om daar een duidelijker beeld van te hebben. In het schooljaar 2019-2020 zijn verschillende zesdejaars afgestudeerd zonder examens. Verschillende scholen hebben ervoor gekozen om geen enkel examen af te leggen. Heeft hij ook die keuze gemaakt, en zo ja, waarom? Dat kan namelijk gevolgen hebben voor de hogeschool.

Volgens Bart Schepens vielen ook cognitief sterke leerlingen al eens uit, maar net zij konden het afstandslernen wel appreciëren. Wat is zijn ervaring daarmee? Wat vertellen die kinderen daarover? Welke lessen trekt de school daaruit?

Sommige leerlingen werd het voordeel van de twijfel gegeven op het einde van vorig schooljaar. Het Spectrumcollege Beringen gaf aan dat die leerlingen moeilijk individueel te begeleiden zijn. Hoe ziet het college dat evolueren? Was het voor sommige kinderen niet beter geweest om hen te laten overzitten? Kathleen Krekels kreeg van sommige ouders e-mails die vroegen om hun kind te laten overzitten, maar de school vond dat niet wenselijk omdat iedereen het voordeel van de twijfel kreeg. Sommige ouders gingen daar niet mee akkoord.

Christine Hannes heeft in haar betoog zonder woorden aangegeven hoe gefrustreerd, teleurgesteld, moe en boos heel veel mensen in het onderwijs zijn. Dat neemt Kathleen Krekels haar niet kwalijk. Allicht heeft ze voor veel mensen gesproken omdat dat zwaar op de schouders weegt. Ze was wel negatief gestemd over de extra middelen die ze kreeg en die misschien wel te laat kwamen. Wellicht verloopt dat allemaal niet ideaal, maar het is voor iedereen een moeilijke periode, iedereen moest snel schakelen, en het is niet altijd evident om in het kader van de begroting van de Vlaamse overheid extra geld aan onderwijs te besteden, te verdelen en te communiceren.

9. Vragen van Katrien Schryvers

Katrien Schryvers ten slotte dankt de genodigden voor hun uiteenzetting en hun ongelooflijk engagement. Ze heeft een vraag over het bereik van kwetsbare jongeren en hoe scholen die ook kunnen verliezen tijdens de lockdown. Bij alle hulplijnen steeg het aantal meldingen over verontrusting, alsook over geweld in gezinnen. Hoe zijn de scholen daarmee omgegaan? Misschien zijn er leerlingen bij wie ze vragen hebben, maar die ze tijdens gewone schoolmomenten goed kunnen opvolgen. Misschien waren de directeurs nu wel extra bezorgd over die leerlingen en hun gezinssituatie in deze lockdown. Hebben ze contact kunnen maken met OCMW's en CLB's over de manier waarop die jongeren kunnen worden bereikt of waarover een melding van verontrusting zou kunnen worden gemaakt?

Toen de scholen terug opengingen, waren er ook ouders die zelf in een risicogroep zitten en die angst hadden om hun kinderen naar school te sturen. Hebben de sprekers dat ook ondervonden en hoe zijn ze daarmee omgegaan?

De laatste jaren is er steeds meer aandacht voor een echt gezondheidsbeleid op school, bijvoorbeeld door geen frisdranken meer te verkopen. Ook de luchtkwaliteit is onder de aandacht gebracht toen de scholen opnieuw opengingen. In de winter van 2020 wordt dat nog belangrijker met goede ventilatie en dito luchtkwaliteit. Krijgen de scholen genoeg ondersteuning als ze daar vragen over hebben?

V. Antwoord van Christine Hannes

Op de vraag over hoe om te gaan met de digitalisering in het algemeen en zeker voor kwetsbare jongeren, heeft *Christine Hannes* niet meteen een antwoord. Voor corona heeft ze al beslist om vooral op digitalisering in te zetten in de schoolinfrastructuur. Ze heeft de leslokalen anders georganiseerd, ofwel met een aantal vaste pc's ofwel met laptops die konden worden uitgeleend. Er wordt weinig frontaal lesgegeven, zo kunnen ze gericht in groepjes aan de slag. Dat werkte tot de lockdown kwam.

Ze leren hun leerlingen digitaal vaardig te zijn, maar een groot aantal jongeren die beroepsonderwijs volgen, hebben voor de school niet per se een laptop nodig thuis.

Ze moeten wel digitaal vaardig zijn en bijvoorbeeld in de bibliotheek of in een cultureel centrum op een pc kunnen werken. Niet elke jongere moet dus een laptop hebben. Het beleid op school was gericht op het hebben van voldoende vaste pc's en laptops om uit te lenen. Voor er te veel extra middelen worden uitgegeven aan digitalisering, moet men goed nadenken hoe die middelen worden uitgedeeld. Men helpt jongeren niet verder door iedereen een laptop te geven.

Als Christine Hannes zou kunnen beschikken over vervangingen zoals dat in het schooljaar 2019-2020 het geval was, dan is haar probleem grotendeels opgelost, voor zover het lerarentekort daar niet tussen fietst. Ze heeft een aantal mensen die extra willen komen en het zou goed zijn om hen daarvoor ook extra te kunnen vergoeden. Het gaat over gepensioneerden of andere mensen, ook zonder pedagogisch diploma, die goed aan de slag kunnen. Praktijkleerkrachten die bijvoorbeeld rechtstreeks uit de privé komen en nadien een lerarenopleiding volgen, zijn even bekwaam om voor een klas te staan.

Ventilatie is belangrijk maar zeer afhankelijk van de lokale context. In de scholengroep van Christine Hannes zijn er scholen met een ventilatiesysteem in de nieuwbouw, dat perfect veilig werkt. Er is ook een natuurlijke ventilatie in een schoolgebouw waar het doorheen waait, en dat is ook een oplossing. Ook hier zijn de contexten alweer zo verschillend dat men dat niet in een draaiboek kan gieten. Als alle ramen open moeten en het wordt koud, dan is dat geen goede oplossing.

Als er na de opstart geen besmettingen waren en er nu heel veel zijn, dan is het belangrijk om de leerlingen toch te spreiden en niet met twintig in een klein klaslokaal samen te zitten. Als de coronacijfers slecht zijn, moeten niet alle leerlingen elke dag acht uren naar school komen. Het is dan aan elke context om te bekijken welke jongeren thuis flexibel aan de slag kunnen, en welke beter aanwezig zijn.

Het is belangrijk een evenwicht te vinden tussen wat voorgekauwd en bindend is, en wat ruim is en veel vragen oproept. Dat vindt Christine Hannes zelf ook heel moeilijk. Dan is het beter een algemeen kader te hebben met een aantal niet-limitatieve voorbeelden zonder dat het te bindend wordt.

De pagina met veelgestelde vragen is fantastisch en het is goed dat die heel geregeld wordt geüpdatet, maar dat gebeurt niet altijd. Een aantal belangrijke zaken heeft ze wel gemist omdat ze niet op Schooldirect kwamen.

Koen Daniëls komt tussen met de vraag waarvan de directeur precies meldingen wil krijgen. Wil ze een e-mail krijgen van elke nieuwe FAQ?

Niet als het gaat over hoe om te gaan met pesten op school, antwoordt *Christine Hannes*. Dat is nice to know, maar niet need to know. Wel als ze een zending moet doen voor personeel, als ze mensen kan vervangen, als ze een andere code moet doorgeven voor leerlingen, of als ze de lessen plots niet meer met meer dan vijftig leerlingen kan organiseren in de sporthal. Haar lo- en sportopleiding heeft 20 uren per week sport, dus is de sporthal altijd met minstens vier lesgroepen tegelijk ingevuld. Ineens kwam er op 21 september 2020 een update dat er maar vijftig leerlingen tegelijk in een sporthal mochten, en moesten de lesroosters voor 200 leerlingen alweer worden aangepast.

Over een oplossing voor de eindtermen is er heel veel gediscussieerd, maar de impact op een school als de Spectrumschool met beroepsonderwijs, deeltijds beroepsonderwijs en dubbele finaliteit is het grootst. De school heeft te maken met eindtermen, beroepskwalificaties, cesuurdoelen en specifieke eindtermen. Voor aso zijn er enkel eindtermen. De impact van de hervorming op scholen als de Spectrumschool die meestal ook nog eens te maken hebben met een hoger OKI-gemiddelde, is veel groter dan op klassieke aso-scholen.

Daarom pleit Christine Hannes voor een jaar uitstel van de hervorming. Het jaar daarna kan het voor de hele graad en dus wordt de hervorming alleen maar even getemporeerd zonder dat de eindstreep verandert. Dat zou het wel gemakkelijker maken. Het is echt niet evident om dat er ook nog eens bij te nemen tegen september 2021. Het gaat over eindtermen die moeten worden omgezet in lesinhouden. De Spectrumschool gebruikt heel weinig methodes en maakt eigen materiaal, maar dat betekent dat het materiaal ook nog gemaakt moet worden, vanaf de lesinhoud tot de evaluatie.

Het is belangrijk dat OKAN telkens wordt benoemd. Na de heropstart was het niet zo duidelijk of die leerlingen naar school mochten komen. Als ze niet heel frequent op school zijn, verliezen ze de voeling met de taal en met alles, want ze blijven heel vaak in hun eigen gemeenschap. Ze hebben de dagelijkse schoolondersteuning echt nodig.

Loes Vandromme licht haar vraag toe. Als het verschil in effect van corona op leerlingen in een normale thuissituatie in vergelijking met het effect op OKAN-leerlingen zo groot is, dan moeten zij extra worden ondersteund en begeleid. Wat kan daaruit worden geleerd?

Als het goed is, mag het ook worden gezegd, vindt *Christine Hannes*. Voor de OKAN-leerlingen is er voldoende ondersteuning met een financiering via verschillende kanalen. Er zijn OKAN-vervolgcoaches en er staan mensen in de OKAN-school zelf die ook kunnen ondersteunen in de vervolgschool. Mocht er voor alle leerlingen zo'n traject kunnen worden opgezet, dan zou het goed zijn. De grote bezorgdheid voor OKAN-leerlingen is wat na het jaar OKAN, maar dat heeft niets met corona te maken. Ze vallen vaak uit omdat het nu eenmaal tien jaar duurt voor men een taal voldoende onder de knie heeft.

VI. Antwoord van Eva Kuijpers

Iedereen een laptop geven lost volgens *Eva Kuijpers* het probleem niet op, maar tegenwoordig is dat wel een basisuitrusting voor de leerlingen. In bepaalde gezinnen met vijf kinderen heeft iedereen een laptop, maar er zijn ook gezinnen waar niemand er een heeft. Het is een maatschappelijke verantwoordelijkheid om iedereen een basisuitrusting te geven.

De zomerscholen zijn een goed initiatief en die hebben zeker de kwetsbare jongeren bereikt, maar niet allemaal. Sommige jongeren waren twee maanden op bezoek bij hun familie in het buitenland. Het Spectrumcollege van Beringen heeft niet deelgenomen aan de zomerschool omdat iedereen op was. In vakanties en weekends krijgen de leerkrachten dat niet gedaan, op school wel.

In haar pleidooi had Eva Kuijpers het misschien te veel over middelen, maar eigenlijk bedoelt ze dat er vooral een tekort is aan mensen. Dat gaat dan niet alleen over leerkrachten want er zijn ook mensen die op alternatieve manieren kunnen worden ingeschakeld. Zelfs zonder het coronaprobleem was er in september 2020 nog altijd een tekort aan mensen. Het Spectrumcollege krijgt 96 procent van haar middelen, maar er zijn extra diverse en heterogene klassen.

De adviezen zijn niet altijd goed gevolgd, waardoor er doorstroomrichtingen zijn met dertig leerlingen. Ze kunnen daar niet meer uren insteken omdat tien of twintig van de leerlingen na de kerstvakantie naar een andere klas gaan. Daar hebben ze die uren ook al voor nodig en die kunnen ze maar één keer spenderen.

Die heroriëntering is op dit moment een groot probleem. Ze willen niet iedereen heroriënteren en iedereen wel het voordeel van de twijfel geven, maar dat staat of

valt met mensen. In hoeverre kan men persoonlijk begeleiden of mensen wel nog over de streep trekken zodat ze kunnen volgen? Dat gaat niet in een doorstroomklas met dertig leerlingen en hun leerkracht die al dan niet in quarantaine moet voor tien dagen, die men dan niet kan vervangen. Dat gaat wel als men individueel kan begeleiden. Had de school vanaf 1 september 2020 extra kunnen inzetten op co-teaching, dan had ze dat kunnen opvangen.

Door in te zetten op individuele begeleiding en op studieloopbaanbegeleiding kan men sommige leerlingen meetrekken, maar daarvoor zijn er te weinig middelen en te weinig mensen. Daardoor zullen die leerlingen na Kerstmis 2020 misschien toch worden geheroriënteerd, terwijl ze hun jaar misschien hadden afgemaakt als er voldoende begeleiding was geweest.

Toezicht kan inhouden dat men niet altijd de leerlingen naar huis moet sturen, maar dat de studieperiodes zinvol kunnen worden ingevuld, ook al is de leerkracht Nederlands bijvoorbeeld ziek. Die kan dan misschien niet worden vervangen, maar er zijn nog veel nuttige zaken die de leerlingen kunnen worden bijgebracht via remediëring of uitdagingen.

VII. Antwoord van Ludo Elsen

Op de vraag over decentralisatie benadrukt *Ludo Elsen* dat samenwerking veel meer mogelijkheden biedt, en dat gaat echt niet alleen over middelen. Sinds de samenwerking van het Spectrumcollege Beringen worden de middelen veel optimaler gebruikt, en dat geldt ook voor expertise, knowhow en het uitwisselen van ervaringen. Zelfs in deze moeilijke periode heeft dat veel opgeleverd, al kost het soms wat meer overleg. Daarom is Ludo Elsen een voorvechter van scholengemeenschappen en van samenwerking tussen scholen en directies. Dat biedt alleen maar meerwaarde.

Voor het pedagogisch-didactische aspect zijn leerstrategieën en leerstijlen belangrijk. Daarom pleit Ludo Elsen nogmaals voor leerlingen en leerkrachten in de klas, wat niet betekent dat er geen digitale lessen kunnen worden gegeven. Met het rechtstreekse contact, het goed observeren, het onmiddellijk inspelen op wat er gebeurt, of het aanvoelen of leerlingen iets wel of niet mee hebben, kan een leerkracht sneller, efficiënter en korter op de bal spelen. Daarbij speelt ook non-verbale communicatie een grote rol.

Op het einde van het schooljaar 2019-2020 was er minder onderwijstijd. De vakgroepen – en niet de leerkrachten apart – hebben de opdracht gekregen om te kijken naar de kerndoelstellingen van het leerplan. Daarbij kregen ze ondersteuning van de pedagogische begeleidingsdienst, en die was belangrijk en welkom.

Het Spectrumcollege Beringen heeft de onderwijstijd verlengd tot begin juli 2020 en heeft geen examens georganiseerd. Het college koos ervoor om die tijd optimaal te gebruiken om na te gaan hoe ver de leerlingen stonden, en niet voor examens. Dat wil niet zeggen dat er niet werd geëvalueerd, want er zijn zeker ook nog toetsen afgenomen, en zodanig in het gewone systeem dat er geen klassieke examenperiode moest worden georganiseerd.

Het effect daarvan op de jongeren van het laatste jaar die inmiddels in het hoger onderwijs zitten, wil Ludo Elsen enigszins relativiseren. Tot de kerstvakantie had de school voldoende resultaten, en zelfs tot Pasen waren er veel resultaten, weliswaar geen examens, maar wel dagelijks werk zodat er voldoende zicht op was. Alleen voor het derde trimester waren er geen resultaten, en dat vindt hij geen ramp.

Ludo Elsen hoopt nu te kunnen evalueren in de scholengemeenschap, en het zou ook heel interessant kunnen zijn om over de scholengemeenschappen heen en zelfs voor heel Vlaanderen op basis van objectieve analyses en gegevens, de resultaten te bekijken.

Als er moet worden gekozen tussen laptops voor leerlingen of laptops voor leerkrachten, dan zou Ludo Elsen kiezen voor laptops voor leerlingen. Hij gaat er daarbij wel vanuit dat leerkrachten dat met eigen middelen aanschaffen. De middelen voor ICT gaan veel verder dan alleen pc's en laptops. Voor het financiële beleid kijkt hij naar de middellange en lange termijn. Met 'one shots' is de school niks als er na vier of vijf jaar geen budget meer is.

Als er wordt gepleit voor laptops voor leerkrachten, moet er volgens *Loes Vandromme* misschien meer worden ingezet op professionalisering en op de tools om ermee om te gaan.

Dat vindt *Ludo Elsen* een heel terechte aanvulling, want dat is het allerbelangrijkste.

In hoeverre een leerling thuis via Bednet wordt betrokken, is momenteel leerkrachtafhankelijk. Elke leerling thuis zou moeten worden betrokken, en dan komt men weer terecht bij extra middelen, vult *Eva Kuijpers* aan.

Op het vlak van gezondheid, veiligheid en luchtkwaliteit heeft *Ludo Elsen* het geluk dat een aantal van zijn scholen met mechanische ventilatie werken. Het is wel moeilijk om de personeelsleden van dat voordeel te overtuigen ondanks de pogingen om met CO₂-metingen en cijfers aan te tonen dat de luchtkwaliteit beter, gezonder en veiliger is. In de andere scholen staan de deuren en ramen open en met Sinterklaas krijgen alle leerlingen een fleece om dat op te lossen.

VIII. Antwoord van Bart Schepens

Bart Schepens vindt het sluiten van de scholen voor de veiligheid geen optie. De toekomst stopt immers niet, die ontwikkelt verder net zoals leerlingen, en die wil hij gericht laten ontwikkelen. Of het nog wel veilig genoeg is op school, is wel een terechte bezorgdheid, maar daarvoor zijn niet nog meer ontsmettingsmiddelen nodig, wel meer ogen en handen die alle afspraken en richtlijnen mee kunnen begeleiden naar de juiste kansen. Die ogen en handen en de juiste mensen heeft de school, maar niet genoeg.

Bart Schepens zou ertegen opzien als de school een testcentrum wordt. Daarom wil hij liefst geen testings op school. Daar zijn pedagogische dingen te doen. Als een leerling bijvoorbeeld terugkomt naar school, heeft de school input nodig over een al dan niet veilige situatie op school. Geen testen maar informatie. Op dit moment kan die informatie door de regelgeving alleen door ouders worden meegedeeld. CLB-artsen mogen de school niet informeren. De ouders van het Heilig Hartinstituut zijn heel alert en zich bewust van de risico's. Ze bellen en mailen heel vaak. Tijdens een clusterbesmetting is dat zeer goed. De school vertrouwt erop, maar dat zal wellicht niet in elke school in Vlaanderen zo zijn. Als een school alleen kan vertrouwen op de input van welwillende ouders, dan vormt dat toch een risico.

Voor de vragen over de luchtkwaliteit in de schoolgebouwen, wil Bart Schepens doorverwijzen naar architecten en andere specialisten. Het Heilig Hartinstituut heeft een recent gebouw met diverse computergestuurde afzuigsystemen en dat vormt geen probleem, maar in het andere gebouw staan de ramen gewoon open. Ook in de winter zal dat op sommige momenten zo zijn, en dat is nog altijd veilig en gezellig in een pedagogisch degelijk klimaat.

Bart Schepens is bezorgd over het welbevinden van de leerlingen, maar ook dat van de leerkrachten. Dat laatste is moeilijker omdat de school niks meer mag organiseren. Na de herfstvakantie van 2020 zal de school een enquête organiseren met een gerichte bevraging naar het welbevinden, en zal op basis daarvan verdere actie ondernemen.

Er is samenwerking georganiseerd met een hogeschool in Limburg om een meting te doen van het welbevinden van leerlingen en om adviezen te geven hoe daarmee om te gaan. Een 180-tal leerlingen van het eerste jaar doen daaraan mee op basis van vrijwilligheid. Er zijn ook leerlingenbegeleiders op de scholen zelf, en die zijn zeer bereikbaar voor leerlingen.

Christine Hannes vult aan dat dat niet in de omkadering zit. Haar leerlingenbegeleiders zitten in GOK-uren. Ze vraagt zich af hoe scholen zonder GOK-uren dat organiseren. Het decreet van 27 april 2018 betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding is goedgekeurd met een terechte verschuiving van opdrachten van CLB's naar scholen, maar daar hoort echt wel een omkadering bij.

Bart Schepens voegt daaraan toe dat hij de leerlingenbegeleiding inricht in bpt-uren.

Om leerkrachten te vervangen zijn er vervangingseenheden nodig, maar eigenlijk is dat voor als een leerkracht ziek is. De uren die zo niet worden ingevuld, zijn vervangingseenheden, maar dat heeft Bart Schepens niet nodig. Hij heeft aanvullende mensen nodig, want de leerkrachten zijn wel thuis in quarantaine, maar niet ziek. Hij heeft dus extra uren nodig.

De scholengemeenschap heeft voldoende aan een duidelijk kader voor de richtlijnen. De preventieadviseurs geven dat kader dan wel vorm. Hoe gedetailleerder, hoe ellendiger dat is.

Ook over de pedagogische aanpak en het afstandsonderwijs waren er veel vragen. Het Heilig Hartinstituut heeft heel sterke en gedreven vakgroepen. Dat zijn leerkrachten die hetzelfde vak geven en brainstormen over hoe ze aan de slag gaan met dat afstandsonderwijs. Een sterke vakgroepwerking is belangrijk, en dus zou een ondersteuning daarvan meer ademruimte geven, ook voor de aanpak en de uitrol van de modernisering, want dat kan men niet zomaar een jaar in pauze zetten.

De diversiteit van de instroom vanuit verschillende basisscholen naar het eerste jaar is een grote winst. De klasgroepen zijn dan wel zeer heterogeen, maar als men dat goed kan schakelen, heeft men daar winsten van.

De jongeren die in 1A zitten, zullen tussentijds naar 1B kunnen, en daar hebben ouders ook inspraak in. Dat gebeurt alleen vanuit oriënterende klassenraden met een heel sterke begeleiding en gesprekken met de ouders. Vaak hebben leerlingen ook wel een duidelijk beeld van wat ze kunnen. Toch houdt Bart Schepens rekening met de mogelijkheid dat het aan een potentiële leerachterstand ligt.

De vakantiescholen zoals die waren georganiseerd, liepen goed, maar het Heilig Hartinstituut heeft daar niet op ingetekend. Op dat moment was daar geen behoefte aan. Er waren trouwens ook geen leerkrachten die daar zin of tijd voor hadden in die drukke periode.

Het Heilig Hartinstituut heeft ingetekend op de oproep van de minister van Onderwijs voor een ster als voorbeeldschool van cognitief sterke jongeren, niet per se om een voorbeeldschool te zijn, maar om iets te delen met en te ontvangen van

andere scholen. Good practices delen met en leren van andere mensen maakt een school juist sterk.

De ad-hockosten van corona lijken op dit moment beheersbaar. De structurele IT-kosten blijven een vraagteken. Daarvoor is verder kijken dan één schooljaar interessant, maar als de school dat zelf moet organiseren, moeten de budgetten worden aangepast. De pc is een nuttige tool maar geen leraar. De school heeft leraren nodig.

Ook de CLB's hebben een noodkreet geuit. Niet alleen in de school, maar ook bij de CLB's staan aanbod en beleidsprioriteiten on hold.

De *voorzitter* bedankt de sprekers namens alle commissieleden voor hun toelichting.

Björn RZOSKA,
voorzitter

Koen DANIELS
Loes VANDROMME
Hannelore GOEMAN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

aso	algemeen secundair onderwijs
bpt	bijzondere pedagogische taken
bso	beroepssecundair onderwijs
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
COVID-19	'CO' staat voor de virusgroep corona waartoe de ziekte behoort; 'VI' verwijst naar virus; 'D' staat voor 'disease'; en 19 duidt op het jaartal waarin het nieuwe virus uitbrak: 2019
dbso	deeltijds beroepssecundair onderwijs
GO!	onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (historische naam: Gemeenschapsonderwijs)
GOK	gelijke onderwijskansen
OAO	Overeenkomst Alternerende Opleiding
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OKAN	onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers/onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers
OKI	onderwijskansarmoede-indicator
OV	opleidingsvorm
STEM	Science, Technology, Engineering and Mathematics
tso	technisch secundair onderwijs
VIBO	Vrij instituut voor Buitengewoon Onderwijs
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie